

Boplats vid Larslunda

**Fornlämning L1982:3817, Strängnäs 3:1, Strängnäs kommun,
Södermanlands län. Arkeologisk förundersökning.**

Yngre järnålder

Ingeborg Svensson

Boplats vid Larslunda

**Fornlämning L1982:3817, Strängnäs 3:1, Strängnäs kommun,
Södermanlands län. Arkeologisk förundersökning.**

Yngre järnålder

Ingeborg Svensson

Sammanfattning

Under hösten år 2021 genomförde Sörmlands Arkeologi AB en kompletterande arkeologisk förundersökning av boplatområdet L1982:3817. Fornlämningen ligger i åkermark strax utanför Strängnäs, i närheten av Larslunda IP.

Inom boplaten finns spår efter en relativt omfattande bebyggelse i form av kulturlager, stolphål, nedgrävningar och härdanläggningar. Fyndmaterialet påträffades framför allt i kulturlagren och omfattade bland annat keramik, skifferbrynen och järnföremål (tex. en yxa, ett par pilspetsar och broddar). I keramikmaterialet finns ett par ornerade fragment, vilka utifrån dekoren kan knytas till vikingatid. Motsvarande dekor finns bland annat på keramik-kärl från Birka. Ett par av ¹⁴C-dateringarna är från samma tidsperiod, men här finns också dateringar som hör hemma i såväl folkvandringstid som vendeltid.

Inom boplaten finns också fynd och anläggningar från historisk tid, vilka kan kopplas till gården Larslunda, idag registrerad som en by- och gårdstomt strax väster om boplatområdet. Lämningarna utgörs bland annat av spår efter hägnader och körvägar. I fyndmaterialet kan ett kopparmynt från 1670-talet och fragment av kritpipor omnämnas. De historiska bebyggelselämningarna har sitt ursprung i den medeltida byn Finninge, vilken i sin tur kan ha sin grund i den tidigare järnåldersbebyggelsen i området.

Rapporten laddas ned via
www.sormlandsarkeologi.se

eller beställs från

Sörmlands Arkeologi AB
Tideliussgatan 37
118 69 Stockholm

mail@sormlandsarkeologi.se

Grafisk form och layout: Lars Norberg
Kart- och ritmaterial: Ingeborg Svensson
Omslagsfoto: Runstenen U692 på Oknö i Mälaren.

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

© Sörmlands Arkeologi AB
Nyköping 2021

Innehåll

Sammanfattning 2

Utgångspunkt 5

Tidigare undersökningar

Syfte & metod 5

Syfte

Metod

Topografi & kulturmiljö 6

Resultat 10

Områdesbeskrivning

Anläggningar

Fynd

Datering

Utvärdering

Referenser 19

Arkiv

Administrativa uppgifter 21

Bilagor 22

Bilaga 1, Detaljplan aktivitetsytan i söder

Bilaga 2, Detaljplan aktivitetsytan i nordöst

Bilaga 3, Anläggningsbeskrivningar

Bilaga 4, Foton på ett urval av anläggningar

Bilaga 5, Rutbeskrivningar

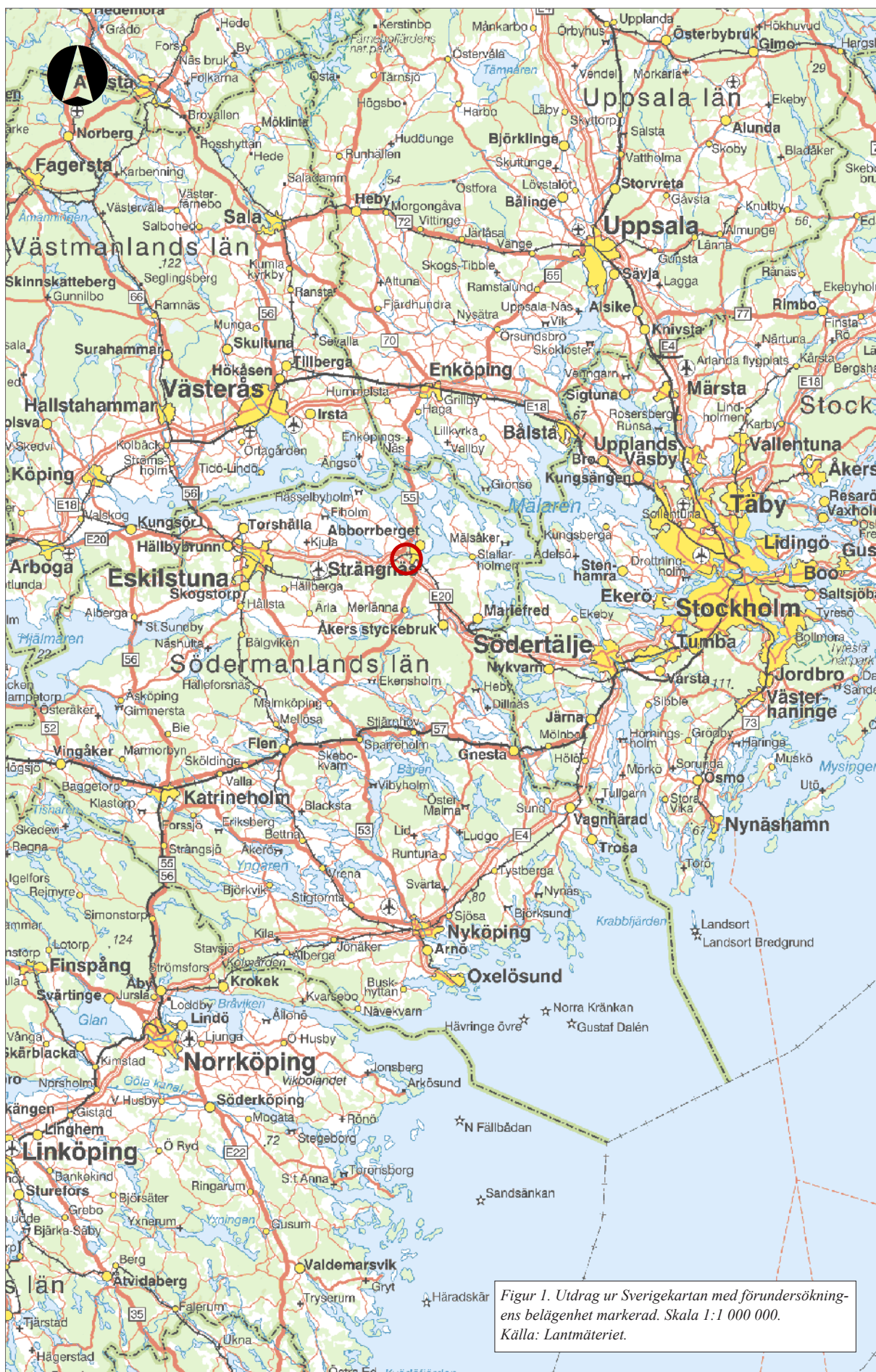
Bilaga 6, Rutplan södra kulturlagret, A4053

Bilaga 7, Fyndlista

Bilaga 8, Vedartsanalys

Bilaga 9, ¹⁴C-analys

Bilaga 10, Konserveringsrapport

Figur 1. Utdrag ur Sverigekartan med förundersökningens belägenhet markerad. Skala 1:1 000 000.
Källa: Lantmäteriet.

Utgångspunkt

Sörmlands Arkeologi AB har under perioden 4-29 oktober år 2021 genomfört en kompletterande arkeologisk förundersökning av fornlämning L1982:3817. Lämningen utgörs av ett boplatsoområde från järnålder och omfattade inför undersökningen en yta om cirka 5000 m². Fornlämningen är belägen vid Larslunda IP, inom fastigheten Strängnäs 3:1, Strängnäs socken och kommun i Södermanlands län (se figur 1, 3 & 4). Förundersökningen genomfördes med anledning av att Strängnäs kommun planerar att bygga ut Larslunda IP med ett nytt badhus samt idrottshall med tillhörande parkering och ny väg. Därutöver planeras ytterligare byggnationer i närområdet till idrottsplatsen framöver.

Boplatsten var föremål för en arkeologisk förundersökning redan år 2009. Då det var mer än 10 år sedan bedömde länsstyrelsen i Södermanlands län att det fanns ett behov av en kompletterande arkeologisk förundersökning. Länsstyrelsen fattade därför beslut (lst dnr 431-3786-2021) om ytterligare en arkeologisk förundersökning med stöd av 2 kapitlet 13 § i Kulturmiljölagen (1988:950). Ansvarig för kostnaden var Strängnäs kommun.

Projektledare samt fält- och rapportansvarig var Ingeborg Svensson. I fältarbetet deltog även Albin Eriksson, Patrik Gustafsson Gillbrand och Lars Norberg. Samtliga är verksamma som arkeologer vid Sörmlands Arkeologi AB.

Tidigare undersökningar

Fornlämningen påträffades i samband med en arkeologisk utredning som genomfördes av Sörmlands museum år 2008 (Svensson 2008). Året därpå genomfördes också en arkeologisk förundersökning, med syftet att avgränsa, datera och karaktärsbestämma lämningen. Resultatet av förundersökningen visade att det rörde sig om ett boplatsoområde med välbevarade kulturlager och anläggningar samt förhistorisk fynd. Fyndmaterialet omfattade bland annat keramik, obrända djurben, lerklining, slag, ett bryne och en malstenslöpare. Tidsmässigt kunde boplatsoområdet knytas till framför allt romersk järnålder och folkvandringstid, men med nedslag i både förromersk järnålder och vikingatid. Lämningen innehöll också spår av aktiviteter från historisk tid, såsom fynd av kritpipor, tegel, porslin och glas (Svensson 2010 a).

Syfte & metod

Syfte

Syftet med den arkeologiska insatsen var att fördjupa och komplettera resultatet av den tidigare genomförda arkeologiska förundersökningen.

Förundersökningen skulle sträva efter att undersöka och dokumentera lämpliga delar av boplatsten så att den kommande slutliga arkeologiska undersökningen kan begränsas till en undersökning med riktade, specifika frågeställningar. Resultatet ska kunna användas som underlag för att beräkna kostnad och omfattning av en sådan undersökning. Resultatet ska också kunna fungera som ett planeringsunderlag för Strängnäs kommun.

I länsstyrelsens förfrågningsunderlag specificerades även följande inför den kompletterande arkeologiska förundersökningen:

- Fornlämningens totala omfattning i plan skulle tydligt klargöras.
- Förekomsten av olika aktivitetsytor skulle tydliggöras och deras informationspotential värderas.
- Förekomsten av hur anläggningar och fynd från olika tidsperioder var fördelade inom fornlämningen och vad de representerade skulle utredas.

Metod

Inledningsvis schaktades matjordslaget inom fornlämningen av med hjälp av grävmaskin. Storleken på den avbanade ytan inom undersökningsområdet uppgick sammanlagt till cirka 6000 m². Syftet med avbaningen var att frilägga rester efter kulturlager och anläggningar samt konstruktioner. Parallellt med avbaningen genomfördes rensning för hand och påträffade fynd och möjliga anläggningar markerades ut. I samband med avbaningen utfördes även metalldetektering.

Utvalda ytor med anläggningar och kulturlager finrensades därefter för hand. Kulturlagret inom den södra delen av fornlämningen (A4053) undersöktes sedan genom rutgrävning, i syfte att avgränsa och bestämma lagrets karaktär/fyndinnehåll. Sammanlagt grävdes åtta 1 x 1 meter stora rutor. Därefter schaktades cirka 76 m² av kulturlagret bort med hjälp av grävmaskin för att se i vilken omfattning kulturlagret överlagrade eventuella anläggningar/konstruktioner (se figur 8 & bilaga 1). För detaljerad information om rutornas innehåll och karaktär, se bilaga 5.

Majoriteten av de undersökta anläggningarna undersöktes till hälften (75), medan ett mindre antal undersöktes till sin helhet (40). Vilka anläggningar som undersöktes bestämdes av belägenhet, det vill säga att de låg i periferin till de ytor som bedömdes som prioriterade inför en planerad slutlig arkeologisk undersökning.

Genom en ränna/dike (A3957) i en förmodad huskonstruktion upprättades en sektion för att bedöma anläggningens karaktär och för att samla in provmaterial för ¹⁴C-analys. Provmaterial samlades även in från övriga undersökta anläggningar.

Samtliga fynd som med säkerhet bedömdes som förhistoriska samlades in i samband med förundersökningen. Fyndmaterial av en mer allmän karaktär behandlades på ett mer översiktligt sätt. Till exempel dokumenterades och tillvaratogs endast ett representativt urval av djurben, spik/hästkosöm och yngre rödgods. Efter registrering gallrades merparten av metallföremålen ut, då de inte rymdes inom ramen för befintlig konserveringskostnad. Förekomst av tegel noterades i beskrivningar, men tillvaratogs inte.

Samtliga påträffade anläggningar, prover, fynd, rutor och topografiska objekt etc mättes in med RTK/GPS. Undersökta anläggningar beskrevs i text och dokumenterades. Fotodokumentation (drönare & mobilkamera) utfördes genomgående under fältarbetets gång. Fältarbetet avslutades med att de ytor som ska gå vidare till en slutlig arkeologisk undersökning täcktes med presenningar och geotextil samt hägnades in med markeringsband.

Information om det arkeologiska fältarbetet lades ut på Facebook vid ett tillfälle. Fältarbetet uppmärksammades också av Strängnäs tidning som publicerade en artikel om undersökningen.

Naturvetenskapliga analyser

De analyser som använts är vedartsanalys och ^{14}C -analys. Vedartanalysen har utförts av Erik Danielsson på

Vedlab. Syftet var att identifiera träslag samt att minimera risken att ^{14}C -datera träkol med hög egenålder (se bilaga 8). ^{14}C -analysen har genomförts av Ångströmlaboratoriet vid Uppsala universitet. Syftet med analysen var att skapa ett kronologiskt underlag för en diskussion angående fornlämningens ålder och brukningstid (se bilaga 9).

Konservering

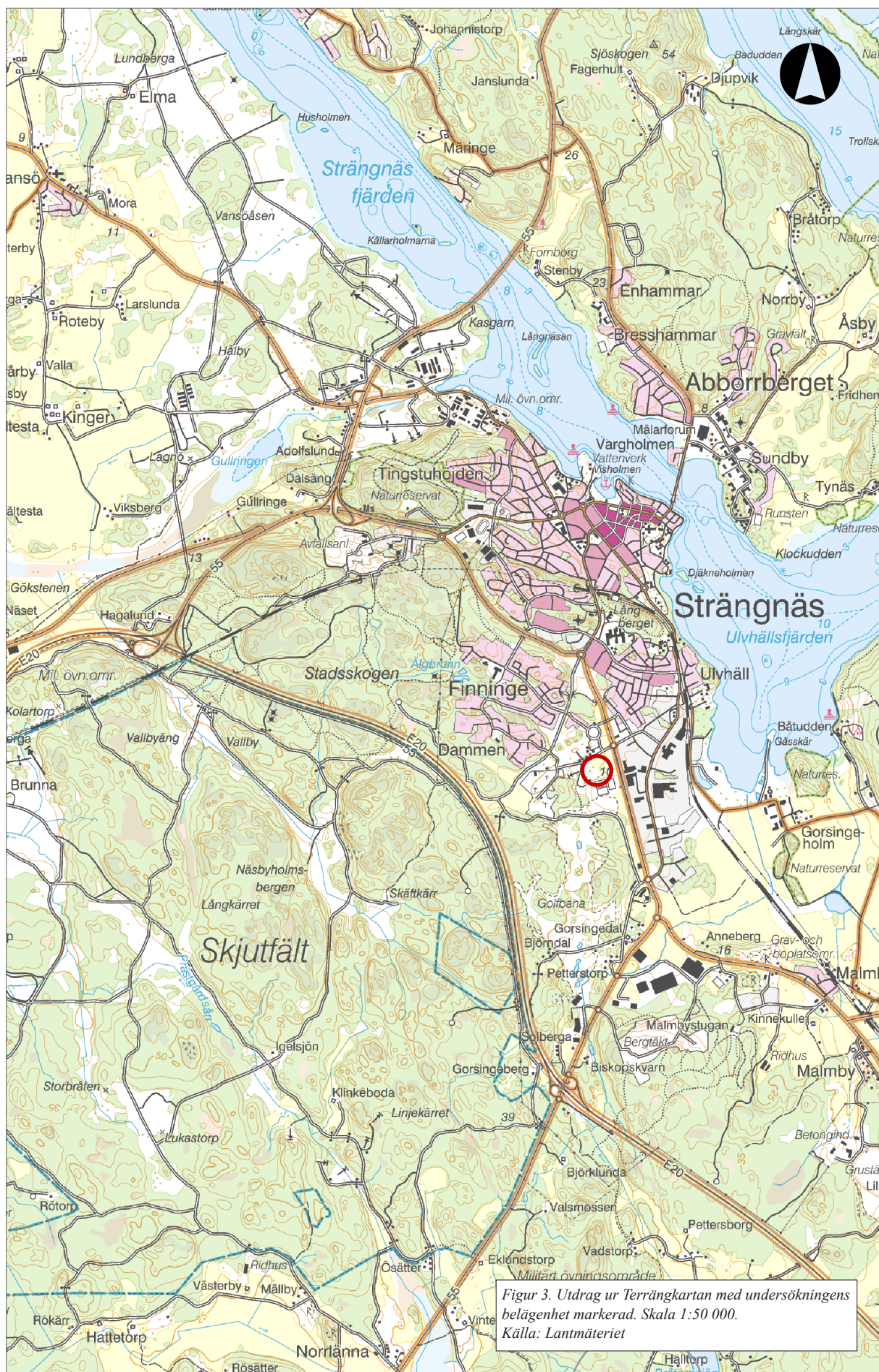
Ett urval av de metallfynd som påträffades i samband med förundersökningen har konserverats. Sammanlagt rör det sig om fem förmål i form av en yxa, ett par broddar, ett par pilspetsar och ett kopparmynt. Konserveringsarbetet har genomförts av Max Jahrehorn, Oxider AB (se bilaga 10).

Topografi & kulturmiljö

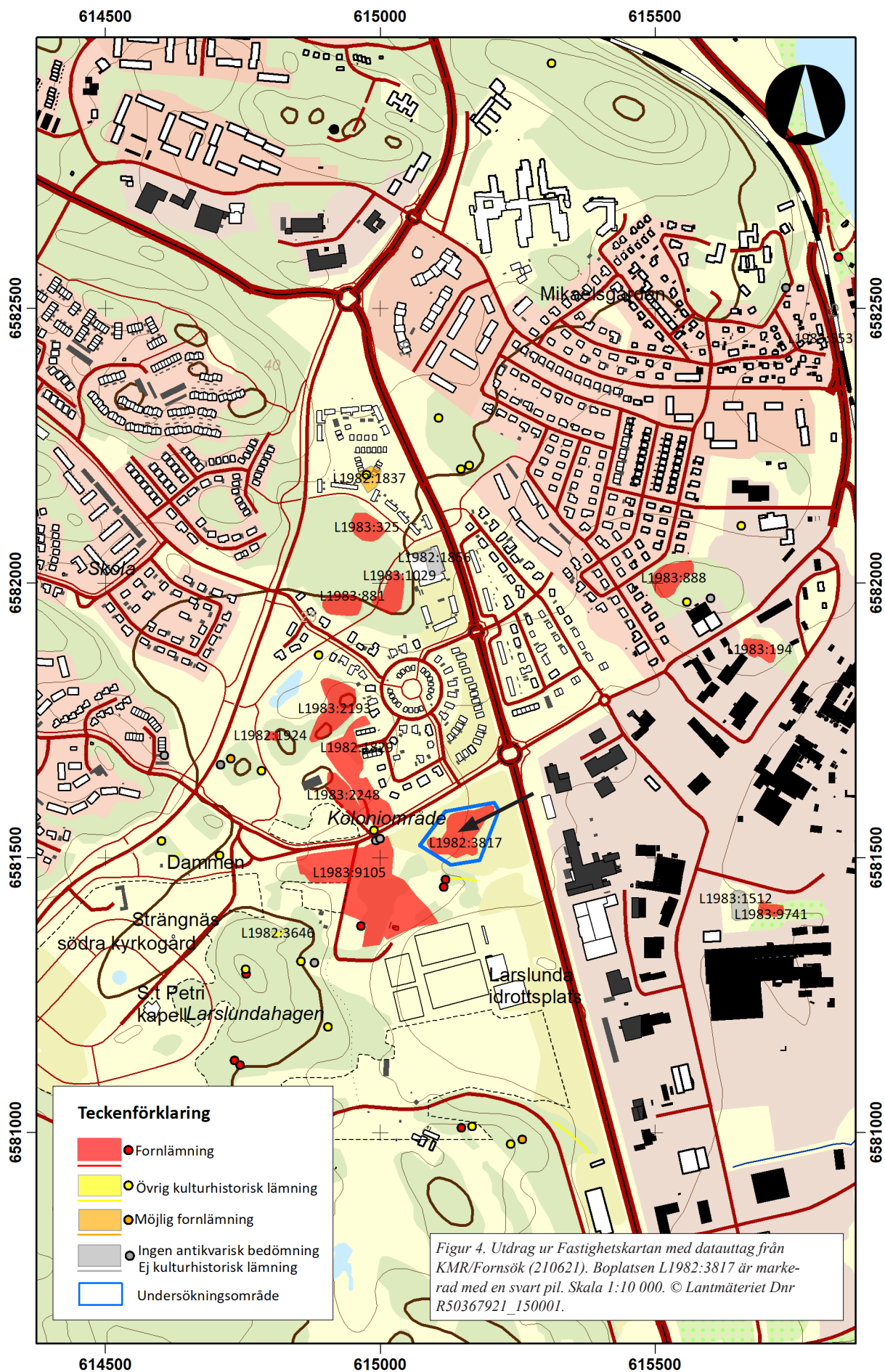
Fornlämning L1982:3817 är belägen i åkermarken söder om Fårhusvägen och Fårhusområdet, norr om Larslunda IP. Boplatområdet ligger på en svag förhöjning som sluttar svagt åt öster. I väster och söder avgränsas åkermarken av ett område med stenbunden igenvuxen hagmark, där vegetationen utgörs av lövträd, slånbuskage och sly. I gränsen mellan impedimentsmarken och åkermarken slingrar sig ett mindre vattendrag i östvästlig riktning. Boplatsen är belägen mellan 10 och 15

Figur 2. Vy över fornlämning L1982:3817 och undersökningsområdet före avbaning. Bilden är tagen från öster Foto: Lars Norberg 2021, Sörmlands Arkeologi AB.

Figur 3. Utdrag ur Terrängkartan med undersökningens belägenhet markerad. Skala 1:50 000.
Källa: Lantmäteriet

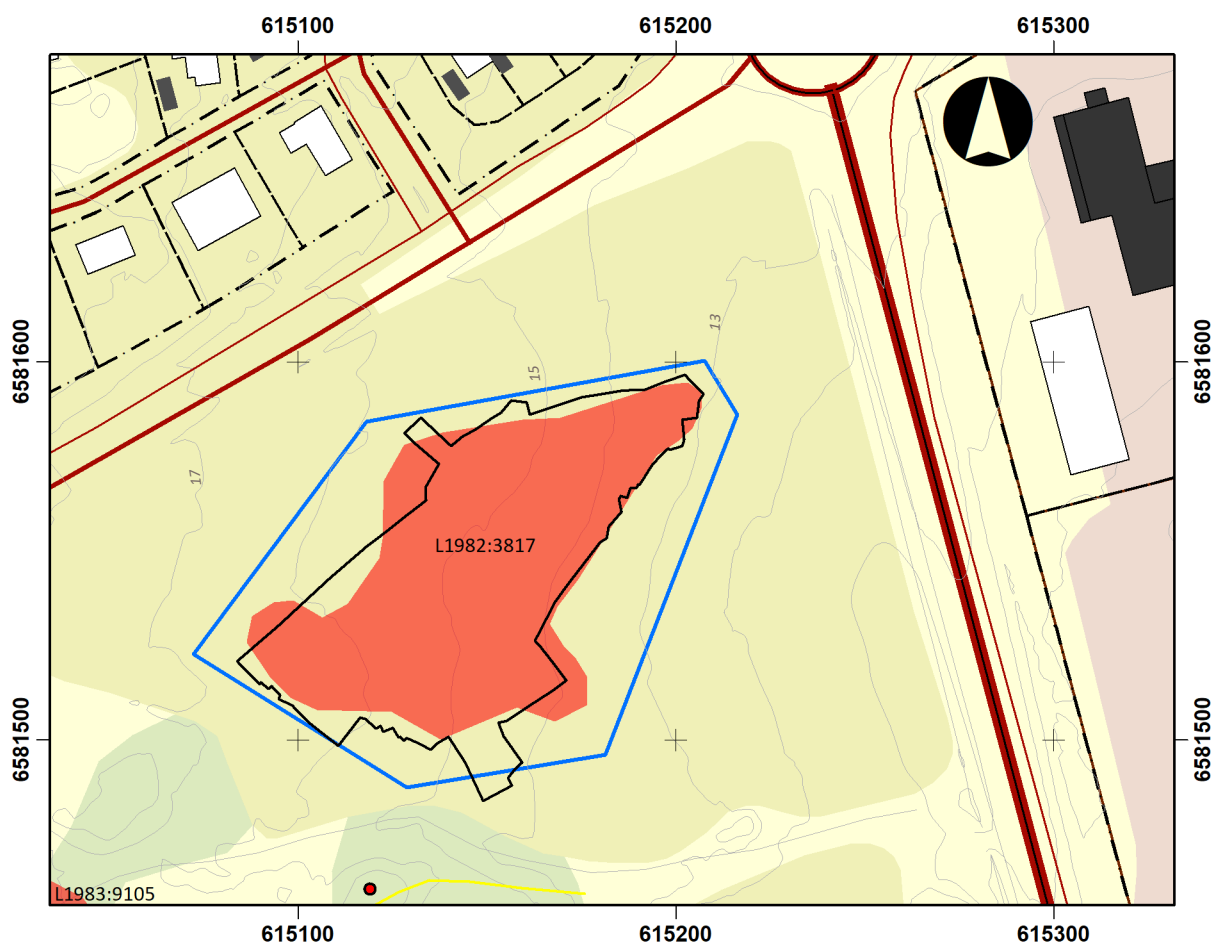
meter över dagens havsnivå och jordarten inom området utgörs av glaciallera (Jordartskartan 10 H Strängnäs NV). De närmaste omgivningarna karaktäriseras i övrigt av villabebyggelse, sport- och friluftsanläggningar i form av fotbollsplaner, hallar för gymnastik och padel samt Strängnäs golfbana med gräsmattor, bunkrar och klubbhus. Under oktober pågick även uppförandet av en större byggnad för Friskis & Svettis i området.

Något annat som är tongivande för området är koncentrationen av fornlämningar. Här finns gravar, gravfält och boplatser från framför allt järnålder men också spår efter bebyggelse från historisk tid. Gravfälten innehåller gravar i form av både högar och runda stensättningar, gravformer som i ett generellt perspektiv kan knytas till framför allt yngre järnålder (tex. L1983:2193, L1983:2248, & L1983:881). De mindre gravgrupperna samt de ensamliggande stensättningarna kan i allmänna ordalag istället sägas representera äldre järnålder, eventuellt med kontinuitet bakåt i tid (se tex L1983:2196, & L1982:320). Boplatserna (L1982:1829 & L1982:1856) har genom resultaten av tidigare arkeologiska undersökningar kunnat knytas till såväl äldre som yngre järnålder (Svensson 2009 & 2010 b). Spåren efter den historiska bebyggelsemiljön i området omfattar bland

annat by- och gårdstomter (L1983:9105 & L1983:1029), odlingslämningar, en färdväg (L1982:3819), samt torplämningar (L1983:325 & L1982:1837).

De historiska bebyggelselämningarna har sitt ursprung i den medeltida byn Finninge, vilken i sin tur kan ha sin grund i den tidigare järnåldersbebyggelsen i området (Svensson 2009). Det äldsta skriftliga belägget för Finninge, *in Finnungum*, återfinns i ett medeltida brev från år 1322, (Lovén 2020, s. 111 ff). På 1560-talet utgjordes Finning by av sex kyrkohemman, vilka hade åtskillnadsnamn såsom Stora Finninge, Norr- respektive Söder Finninge samt Grindfinninge. Under första hälften av 1600-talet innehade Laurentius Paulinus Gothus (biskop i Strängnäs) byn och i samband med hans fränfälle omnämns ett säteri på ägorna. Inledningsvis bar säteriet namnet Larslunda, men namnet ändrades sedan till Olivehäll och senare till Ulvhäll (Almqvist 1935, s. 471f).

Den medeltida byns marker samlades således under ett gods, som i tillgängligt historiskt kartmaterial från 1780-talet omnämns som Olivehäll med Larslunda säteries ägor och underliggande torp. Torpbebyggelsen omfattade bland annat de två Söderfinninge torpen (L1982:1837 & L1983:325) och torpet Norra Finninge.

Figur 5. Plan över fornlämning L1982:3817, undersökningsområdet (blå linje) och avbanad yta (svart linje). Skala 1:2000.

Vid samma tidpunkt brukades Larslunda av två åbor (landbor) och säteribyggnaderna återfinns på platsen för dagens Ulvhäll (LMS akt C72-10:1 år 1785). Lämningarna efter Larslundas bebyggelse är idag registrerade som en by- och gårdstomt (L1983:9105), där bland annat av två tunnvalvda delvis inrasade källarvalv finns bevarade. Valven har tidigare utgjort en del av källarplanet i en större byggnad. Inom fornlämningen finns också lämningar i form av bland annat husgrunder, källargrunder och stenmurar. En möjlighet är att gården utgjort den ursprungliga placeringen för säteriet, vars bebyggelse senare kom att uppföras på platsen för Ulvhälls herrgård. I förlängningen innebär det att by- och gårdstomten även kan innehålla lämningar/spår efter det medeltida Finninge. Detsamma gäller även för övriga registrerade boplatser och bebyggelselämningar i området, varav flertalet framkom i samband med de arkeologiska insatser som genomfördes i området under 2000-talet (se tex Svensson 2006 & 2008).

Fram till åtminstone år 1857 fanns gårdsbebyggelsen kvar på platsen vid Larslunda, men vid sekelskiftet 1900 är den inte längre utmarkerad i det historiska kartmaterialet. Vid den tidpunkten syns istället ett torp med namnet Larslunda på östra sidan om infarten till dagens större lada i Fårhusområdet (LMS akt LJ-53 år 1857, RAK id J112-74-19, år 1897-1900). Torplämningen (L1982:1838) bortogs utan arkeologisk undersökning någon gång mellan år 2005 och 2008 i samband med omdaningsarbetet av Fårhusområdet. Det finns dock en möjlighet att det återstår rester av bebyggelsen inom den kvarliggande delen av fornlämning L1983:2248, ett delvis undersökt boplatsoområde med anläggningar från såväl äldre järnålder som historisk tid (Svensson 2009). Merparten av fornlämningarna kvarligger inom de grönområden som bevarades i samband med detaljpla-

neringen av bebyggelsen i Fårhushagen med Drottning Kristinas trädgårdar, Storängskilen och Norra Finninge. Ett antal återfinns även i skogspartiet öster om kyrkogården (Strängnäs södra kyrkogård) och i impedimentsmarken nordväst om idrottsplatsen. De lämningar som helt eller delvis är undersökta och borttagna genom arkeologiska undersökningar utgörs av ett par boplatsoområden och en lägenhetsbebyggelse (L1982: 1856, L1982:1829 & L1982:1837). Här finns idag istället villabebyggelse och andra former av bostäder (se figur 4).

Resultat

Områdesbeskrivning

Den undersökta ytan utgjordes till största delen av lerig åkermark, men i sydväst och nordöst fanns flacka höjdparter av stenig morän och markfasta stenblock. Partierna utgör spår efter tidigare *"kalvtäppor"* och *"bergiga betesbackar"* som åtminstone på 1780-talet fanns på platsen. I den nordöstra delen sträckte sig då också en körväg i nordöst-sydvästlig riktning mellan Larslunda och Olivehäll (Ulvhäll). Här gick även den hägnade gränsen mellan det södra och det norra gårdet som hörde till Larslunda samt ett gårde som hörde till Olivehäll (LMS akt C72-10:1 år 1785). Vid sekelskiftet 1900 har gårderna slagits ihop till sammanhängande större åkerskiften, och den tidigare vägen finns inte längre utmarkerad. Den sydvästra delen av den nu undersökta ytan utgörs vid den tidpunkten av ett större sammanhängande område av skogsbevuxen impedimentsmark (RAK id J112-74-19 år 1897-1901). På den ekonomiska kartan från mitten av 1950-talet har den uppodlade åkermarken samma utbredning som på dagens digitala fastighetskarta (RAK id J133-10H6d59

Figur 6. Den avbanade ytan fotograferad från sydväst. Foto: Lars Norberg 2021, Sörmlands Arkeologi AB.

år 1957). I norr mot Fårhusvägen noterades partier med stenkross och grus/sand under vegetationsskiktet. Med stor sannolikhet utgör det rester av fyllnadsmaterial som användes i samband med nedläggningen av en större VA ledning. Ledningen sträcker sig söder och parallellt med vägen och arbetet utfördes under hösten år 2019 (Svensson 2020). I nordöst, i den svaga slutningen ned mot dagens rondell, uppfattades markförhållandena som något sankare. Här blev det rejält blött i samband med att det regnade under fältarbetstiden.

Anläggningar

Sammanlagt framkom 176 anläggningar, varav 117 undersöktes till sin helhet eller delvis. I antalet ingår de två kulturlager som påträffades år 2009. Tillsammans med de sedan tidigare undersökta anläggningarna (år 2009) uppgår det totala antalet inom boplatsoområdet till 220 anläggningar.

Ett tiotal av de mörkfärgningar som noterades i samband med den tidigare genomförda förundersökningen kunde inte återfinnas (A21-22, A60-67, A69 & A81-84). Det kan också påpekas att ett par mindre ytor med enstaka mörkfärgningar (A86-88 & A93) från förundersökningen år 2009 prioriterades bort, och banades inte av vid det nuvarande tillfället. Anledningen var att schaktningsarbetet tog längre tid än beräknat. Båda ytorna var belägna perifert i förhållande till de centrala aktivitetsytorna inom boplatsoområdet (se figur 8). Förfarandet bedömdes därför inte påverka de arkeologiska slutsatserna nämnvärt.

En del av de anläggningar som inte undersöktes har utifrån form och utseende i plan ändå bestämts till anläggningstyp. Det gäller kategorierna härd, ränna/dike och kulturlager. Vad gäller det sistnämnda, bedöms det södra kulturlagret (A4053) som delvis undersökt genom rutgrävning, medan det nordöstra (A3889) återstår att undersöka i samband med kommande arkeologisk undersökning (se figur 8). Övriga ej undersökta anläggningar benämns som mörkfärgningar. För detaljerad information om anläggningar hänvisas till bilaga 3.

Anläggningarna inom boplatsoområdet fördelar sig enligt följande:

Anläggningstyp	Undersökta	Antal
Härd	5	10
Kokgrop	3	3
Kulturlager	1	2
Mörkfärgningar	-	49
Nedgrävningar	7	7
Pinnhål/störhål	19	19
Ränna/dike	1	5
Skärvtenskone.	1	1
Stolphål	45	45
Utgår	35	35
Summa	117	176

Kulturlager & rännor

Lagren är belägna i den nordöstra och den södra delen av boplatzen och framkom direkt under matjorden (ploggången), som var mellan 0,25 och 0,40 meter tjock.

Det södra kulturlagret (A4053) är cirka 30 x 5-16 meter stort i plan och mellan 0,03 och 0,25 meter tjockt. Lagret utgjordes av svartbrun humös lerig silt med inslag av kol, sot samt skärvig/skörbränd sten. Därutöver innehöll det fragment av bränd lera och obrända djurben. Inom och i anslutning till kulturlagret fanns anläggningar, bland annat i form av härdar, stolphål/störhål och nedgrävningar (se figur 8 & bilaga 1). Vid rensning och rutgrävning av lagret framkom fynd i form av förhistorisk keramik (varav ett fragment med dekor), slagg och en facetterad malstenslöpore. I samband med metalldetektering av lagret påträffades ett antal föremål av järn, bland annat i form av spikar, hästkosöm, ett par broddar och en pilspets.

Det nordöstra kulturlagret (A3889) är cirka 12 x 6 meter stort i plan och omges i norr och söder av långsmala rännor/diken, vilka ställvis såg ut att innehålla stenskodda stolphål (se figur 8 & bilaga 2). Lagret utgjordes av grå till svartgrå humös lerig silt med inslag av kol, bränd lera och obrända ben. Vissa delar överlagrares av gulgrå kompakt lera. Utifrån stick med jordsond har tjockleken på lagret tidigare uppskattats till mellan cirka 0,10 och 0,14 meter. I kulturlagret påträffades relativt rikligt med fynd i form av bland annat förhistorisk keramik (varav ett fragment med dekor), delar av skifferbrynen, en pilspets, en bit slagg och förmodad lerklining. Rännorna/dikena var mellan cirka 0,5 och 0,9 meter breda och cirka 7-13 meter långa. En av dem (A3957) genomgrävdes på ett ställe, vilket visade att djupet uppgick till lite drygt 0,10 meter. Fyllningen utgjordes av brungrå något humös lerig silt.

En preliminär bedömning i samband med det arkeologiska fältarbetet var att rännorna/dikena möjligen kunde utgöra spår efter vägglinjer till ett större långhus eller hallbyggnad. En fördjupad analys av tillgängligt historiskt kartmaterial i samband med rapportarbetet, talar istället för att de utgör spår efter en tidigare körväg, tillika gräns mellan två åkrar. En av lämningarna (A4170) är med stor sannolikhet rester efter ett dike som under 1780-talet sträckte sig mellan impedimentsmarken med vägen och åkermarken öster därom. Eventuellt kan vägen ha varit inhägnad mot den omgivande åkermarken, vilket skulle kunna förklara stolphålen som syns i anslutning till rännorna/dikena (se figur 7 & bilaga 2). Det grågula kompakta lerlager som på sina ställen delvis täckte kulturlagret kan i linje med detta utgöra resterna av ett utjämningslager för vägen. Till samma tidsskede kan även en stenrad inom den norra delen av undersökningsytan tillföras. Lämningen utgör troligen en rest av en stenmur som under 1780-talet sträckte sig mellan vägen och Larslundas norra gårde (se figur 7).

Det ovanstående utesluter dock inte att det inom ytan också kan finnas anläggningar som ingått i en stolpburen huskonstruktion som är samtida med kulturlagret.

Stolphål & pinnhåll/störhåll

Ett sextiotial av de anläggningar som undersöktes bedömdes antingen som stolphål eller pinnhåll/störhåll. Den senare kategorin innebär att diametern på nedgrävningen för stolpen understiger 0,20 meter.

Anläggningarna kan sägas vara koncentrerade till tre ytor inom fornlämningen, dels till de steniga moränpartierna i sydväst respektive nordöst, dels till ytan norr om kulturlagret i söder (A4053). Stolphålen och störhålen bildade inga säkra tolkningsbara strukturer och gav ingen möjlighet att lokalisera några säkra former av konstruktioner, som till exempel hus.

Då miljön har brukats från förhistorisk tid fram i modern tid kan stolparna/störarna ha ingått i strukturer från vitt skilda tider. Utifrån form och karaktär har ett stolphål (A3735) med säkerhet bedömts vara från historisk tid (se bilaga 4). Vid en jämförelse med en historisk karta från år 1785 ser placeringen ut att överensstämma med ett stängsel som då fanns på platsen. Detsamma gäller för en del av de stolphål som innehöll tegel och tegelfragment och därför också har bedömts som recenta (se bilaga 3 & 4). De stolphål som genom fynd (A2299) och ¹⁴C-analys (både nu och i samband

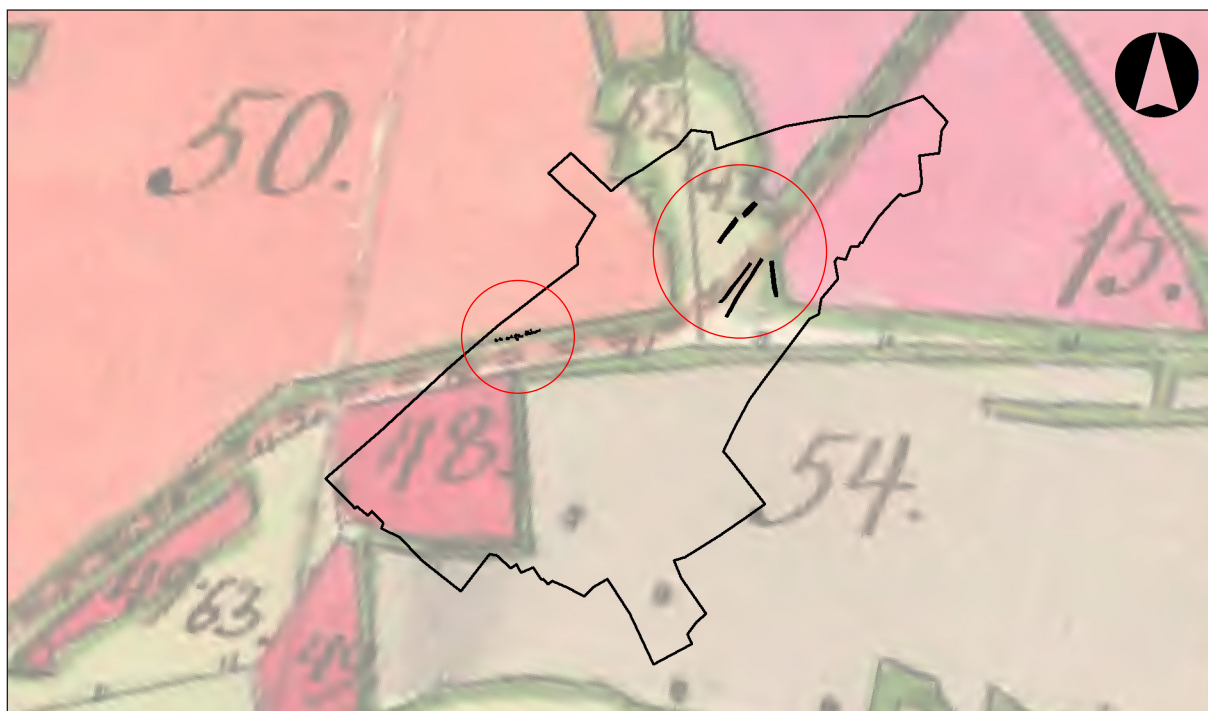
med förundersökningen år 2009) har daterats till järnålder, med tyngdpunkt i folkvandringstid och vikingatid, förhåller sig alla till något av de två kulturlagren inom boplatsten.

Därutöver framkom ett antal pinnhåll i samband med att den södra delen av kulturlagret schaktades bort (se figur 8 & bilaga 2). Anläggningarna var inte synliga dessförinnan, vilket innebär att kulturlagret tillkommit vid en senare tidpunkt än pinnhålen. Raden med pinnhåll bör därför utgöra spår av en äldre konstruktion, kanske i form av en hägnad eller möjligen en vägglinje i en byggnad. Här kan en vidare undersökning av ytan fördjupa kunskapen kring vad det rör sig om för typ av konstruktion och om det finns ytterligare underlagande konstruktioner och/eller strukturer.

Härdar & kokgropar

Sammanlagt undersöktes tre kokgropar (A3716, 3724 & 2363) och fem härdar. Skillnaden mellan de två olika anläggningstyperna är att de förra är nedgrävda och innehåller skärvig/skörbränd sten, men inget eller endast ett litet inslag av kol och sot. De senare är grunda och innehåller kol/sot samt skärvig sten.

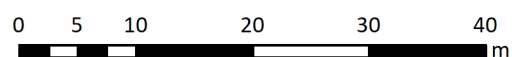
Anläggningarna är dels koncentrerade till området norr om det södra kulturlagret (A4053), dels till en yta nordöst om det nordöstra kulturlagret (A3889). Därutöver syns ett par spridda härdanläggningar väster om det

Figur 7. Utdrag ur äldre ägomätning från år 1785 med avbanad yta och rännorna/dikena samt rester av en stenmur markerade med röda cirklar. Skala 1:1500. Källa: Lantmäteriet, Historiska kartor LMS akt C72-10:1 år 1785.

Teckenförklaring			
	Avbanad yta		Nedgrävningar
	Stolphål/Pinnhål/Störhål		Skärvstenskonc.
	Kulturlager		Ej undersökta anläggningar
	Ränna		Stenblock
	Härd/Kokgrop		Stenig morän

sist nämnda kulturlagret. I anslutning till ett par av de undersökta kokgroparna fanns också en mindre skärvstenskoncentration (A2516) av förbrukade/kasserade upphettade stenar från kokgroparna.

Nedgrävningar

Sju av de mörkfärgningar som undersöktes har bedömts som nedgrävningar. Storleken i plan varierar mellan cirka 1,5 och 0,30 meter, merparten är runt 0,5 meter stora.

Till formen är de alltifrån runda/ovala till oregelbundna och djupet varierar mellan cirka 0,05 och 0,25 meter. Ett par innehöll tegel, varför de bedömdes vara från historisk tid (A2148 & A3497). En var stenfylld med rundade jämnstora stenar (A2282), vilket också gav ett recent intryck. Anläggningarna ligger glest spridda inom den undersökta ytan och inga tydliga strukturer eller koncentrationer kan urskiljas.

Fynd

Inom boplatsoområdet framkom ett drygt hundratal fynd. Ungefär hälften utgörs av keramikfragment. Den resterande delen omfattar järnföremål, djurben, bränd lera och några stenartefakter. Därutöver påträffades ett par bitar slagg.

Den absoluta majoriteten påträffades i anslutning till de två anläggningstäta ytorna med kulturlager, med en klar övervikt till ytan i nordöst. Övrigt fyndmaterial framkom spritt i området i samband med avbanningen av undersökningsytan (se figur 12). Materialet innehåller fynd från såväl förhistorisk som historisk tid. De senare i form av till exempel tegel, spik, fragment av yngre rödgods, ett mynt och fragment av kritpipor.

Det historiska fyndmaterialet kan ses i samband med den näraliggande by- och gårdstomten (Larslunda) och senare aktiviteter på platsen. I följande text ligger fokus på det förhistoriska fyndmaterialet, men samtliga fynd redovisas i den inledande tabellen. För detaljerad information hänvisas till fyndlistan, bilaga 7.

Fyndmaterial	Antal fyndposter
Keramik	33
Järn	22
Ben	20
Bränd lera	15
Sten	7
Slagg	2
Övrigt	6
Summa	105

Keramik

Sammanlagt framkom ett trettiofem skärivor. Drygt tjugo påträffades inom det i nordöst belägna kulturlagret (A3889). Knappt tio fragment framkom i det södra kulturlagret (A4053). Ett fåtal framkom i samband med schaktning inom den norra delen av undersökningsytan och ett fragment påträffades vid undersökning av ett stolphål (A2299). Storleken på fragmenten varierar mellan cirka 1 och 8 centimeter och tjockleken mellan 0,4 och 1 centimeter.

Färgen på keramiken är till största delen beige/grågul till tegelfärgad, men det finns även ett antal gråfärgade fragment. Magringen utgörs av krossad bergart i olika grovlek, från knappt synlig till relativt grov (kornstorlek på över 2 mm). Något som kan påpekas är att de grå keramikfragmenten har ett märkbart inslag av glim-

Figur 9. Det dekorerades mynningsfragmentet (F2978) som påträffades i det nordöstra kulturlagret. Foto: Ingeborg Svensson 2021, Sörmlands Arkeologi AB.

mer i magringen, vilket gör att utsidan ger ett glittrande intryck. De tegelfärgade fragmenten har ofta svart/svartgrå kärna. De kärldelar som finns representerade i materialet utgörs till absolut största delen av bukbitar, men en bottendel och några mynningsbitar kan också noteras. Mynningsbitarna bedöms i ett fall ha en svagt inåtböjd profil och i de andra fallen är de mer eller mindre raka. En del av keramikfragmenten ger ett kantstött, något vittrat och rundat intryck, vilket kan vara ett resultat att de legat i åkermark som har plöjts och jordbearbetats under en längre tid.

I materialet finns två dekorerade keramikfragment som särskilt kan lyftas fram. Båda fragmenten är beige/grågula till färgen. Magringen är fin- till relativt grov och av krossad bergart. Godset ger ett relativt kompakt intryck. Det ena fragmentet (F2978) har en svagt konvex form och har troligen suttit mellan buk och mynning på kärlet. Här utgörs dekoren av en enkel horisontellt inristad zigzag formad linje. Dekoren kan också beskrivas som ett vågband med upprättstående något spetsig vågor (se figur 9). Fragmentet är cirka tre centimeter stort och framkom i det norra kulturlagret, A3889. Det andra fragmentet (F2634) är betydligt mindre och endast en liten del av dekoren går att urskilja. Här utgörs ornamentiken av tre inristade parallellt gående horisontella linjer. Linjerna är inte helt raka utan mycket svagt böljande (se figur 11). Vilken del av kärlet som skärvan representerar är svårt att säga, mer än att det rör sig om en bukdel. Fragmentet är cirka 2 centimeter stort och påträffades i det södra kulturlagret, A4053. Ornamentiken tillsammans med keramikens karaktär talar för att det rör sig om inhemskt tillverkad keramik. Keramiktypen brukar tidsmässigt tillföras tidsperioden 800-1200-tal, det vill säga vikingatid - tidig medeltid

(Brorsson 2002, s. 116 & s. 119ff). Motsvarigheten till den först beskrivna dekoren återfinns bland annat i några av de undersökta gravarna i Birka på Björkö och har även påträffats vid undersökningar av det medeltida stadslagret i Södertälje (Arbman, 1940, Tafeln, s. 234 bild 6 & 9, s. 237 bild 1, s. 250 bild 1 & Nordeman 1987, s. 302 fig 2). Den odekorerade keramiken har mer eller mindre släta/strukna utsidor och kan inte dateras närmare än till järnålder.

Järn

Antalet tillvaratagna järnföremål uppgår sammanlagt till lite drygt tjugo stycken. Majoriteten påträffades i vid metalldetektering, dels i samband med schaktning, dels efter det att kulturlagren tagits fram och avgränsats genom handrensning. De järnfynd som inte har kunnat typbestämmas (6 st) har registrerats som föremål och ingår inte i följande text. För beskrivning hänvisas till fyndtabellen, bilaga 7.

Merparten av föremålen är tidsmässigt något obestämbara, vilket dels beror på deras allmänna karaktär, dels på den något osäkra stratigrafiska kontexten (överplöjd boplatz i åkermark). Det är ändå märkbart att de flesta av fynden framkom inom eller i anslutning till ytorna med kulturlager, med en övervikt för det i söder (A4053). Den största andelen utgörs av olika former av fragmenterade spikar, mestadels skaft, därutöver påträffades ett par hästkosömmar (A4053) och en hel liten nit (A3889).

I respektive kulturlager framkom också var sin pilspets (F2616 & 3307). Pilspetsarna är smala, cirka sju respektive nio centimeter långa, har rund tånge och spetsar med kvadratisk tvärsnitt. Liknande pilspetsar har bland

Figur 10. Yxan i okonserverat skick (F2565). På bilden syns skadan på den nedre fliken vid skafthålet. Foto: Ingeborg Svensson 2021, Sörmlands Arkeologi AB.

annat påträffats i svarta jorden och i gravar i Birka på Björkö, där de har daterats till vikingatid ([www.historiska.se/data/?foremal= 419665](http://www.historiska.se/data/?foremal=419665) & Arbman, 1940, Taf 10. nr 5, Taf 12. nr 5)

Därutöver framkom en hästbrodd av förhistorisk karaktär (F2613) inom det södra kulturlagret (A4053). Fyndtypen förekommer under järnålder och in i medeltid. Eventuellt kan ett fynd som har registrerats som en krampa (F2619) utgöra en del av ytterligare en brodd. Fyndet påträffades i samma kulturlager som den förra.

Strax nordväst om det nordöstra kulturlagret (A3889) påträffades i samband med schaktningen en hel skafthålsyx av järn (F2565). Yxhuvudet är cirka 14 x 5-7 centimeter stort och väger cirka 850 gram. Eggen har en svagt konvex form i profil och är ungefär två centimeter bredare än nacken. Bladets hals är något urholkad närmast skafthålet. Vid skafthålet finns flikar på ömse sidor, både på översidan och undersidan av yxan. Två av dem är delvis skadade och de på översidan är rundade till formen (se figur 10).

Utifrån utformningen av skafthålet kallas typen för flikyx och i det här fallet rör det sig om en fyrflikig modell. Yxan har använts som en arbetsyx och med tanke på vikten troligen som huggyx. Yxtypen förekommer under såväl vikingatid som tidig medeltid (Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid 1976, s. 660 ff). Liknande yxor med en relativ datering till vikingatid finns till exempel från Dalarna, Jämtland och Härjedalen ([www.historiska.se/data/?foremal= 836904](http://www.historiska.se/data/?foremal=836904),

[www.historiska.se/data/?foremal= 107069](http://www.historiska.se/data/?foremal=107069) & [www.historiska.se/data/?foremal= 107038](http://www.historiska.se/data/?foremal=107038)).

Slagg

Materialet omfattar två slaggbitar (F1758 & 2996). Den ena är rödbrun, homogen och har en oregelbunden form. Storleken uppgår till runt 4 centimeter och den påträffades i det nordöstra kulturlagret (A3889). Den andra är ett litet fragment av gråbrun porös/ihålig slagg. Fragmentet framkom i det södra kulturlagret (A4053) och väger cirka 0,40 gram. Båda slaggbitarna är magnetiska.

Ben

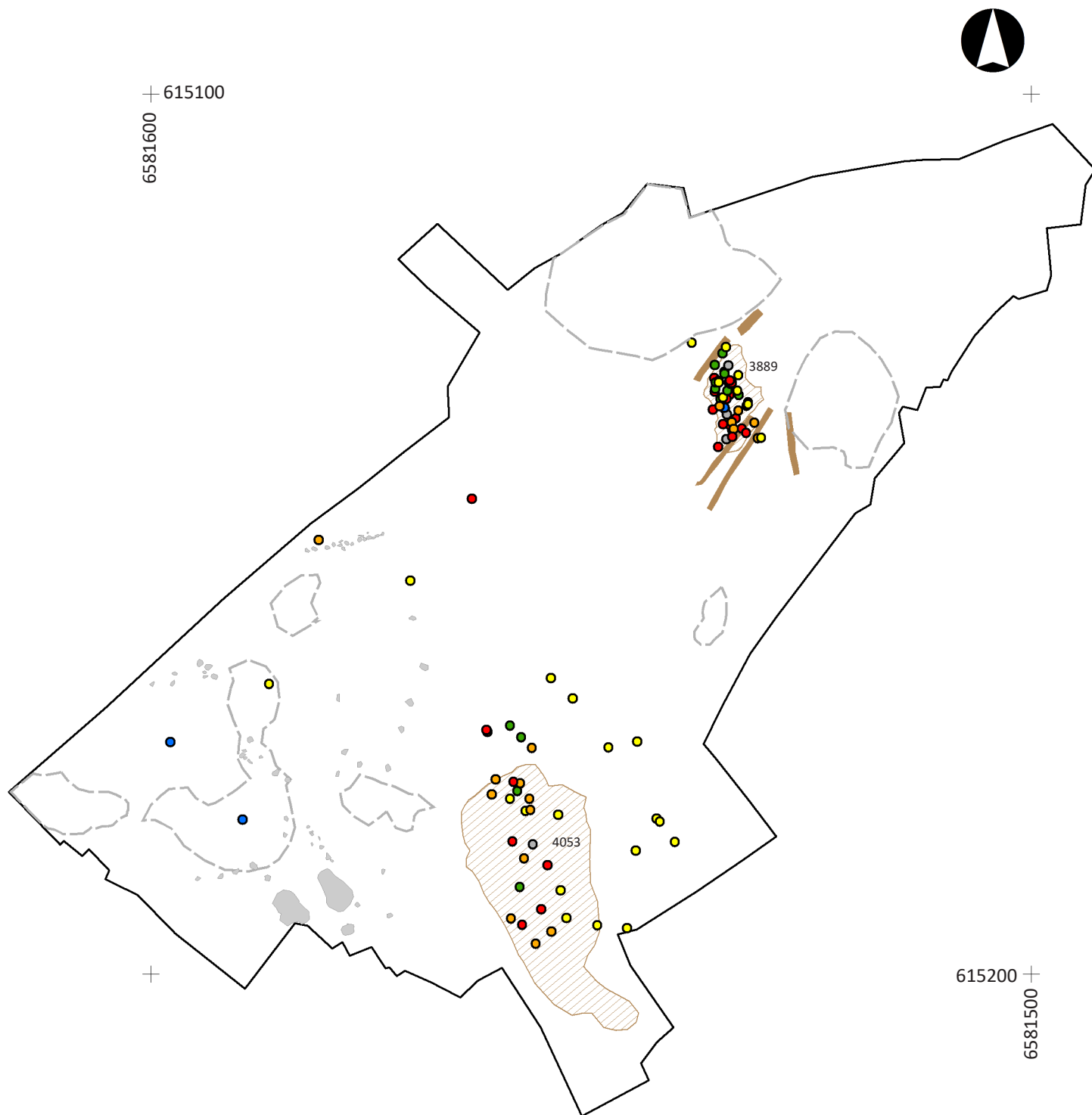
Sammanlagt tillvaratogs ett tjugotal benfynd. Merparten utgörs av obrända djurben, men ett par brända fragment förekommer också. Majoriteten av benmaterialet kan knytas till något av kulturlagren, med en knapp övervikt till det i söder (A4053). Då det inte ingick någon osteologisk analys i uppdraget, kan inget mer detaljerat sägas angående art och benslag. En allmän notering är att en större del utgörs av tänder, framför allt från ko.

Sten

Materialet omfattar sammanlagt sju fynd i form av en del av en malstenslöpare (F2654), tre fragment/delar av skifferbrynen (F2973, 2998 & 3303) och tre eldslagingsflintor (F1729, 2184 & 2582). Malstenslöparen är cirka tio centimeter i diameter, facetterad och av ljust grå granit. Fyndet framkom i det södra kulturlagret (A4053). Brynefragmenten är mellan fyra och sex

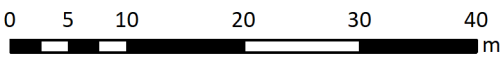
Figur 11. Till vänster: Det dekorerade keramikfragmentet (F2634) som framkom i det södra kulturlagret. Till höger: Fragment av skifferbrynen (F2973, 2998 & 3303) som påträffades inom det nordöstra kulturlagret. Foto: Ingeborg Svensson 2021, Sörmlands Arkeologi AB.

Teckenförklaring

● Keramik	□ Avbanad yta
● Järn/metall	▨ Kulturlager
○ Sten	■ Ränna/dike
● Flinta	■ Stenblock
● Bränd lera	□ Stenig morän
● Ben	

Figur 12. Plan över fyndspridningen inom boplatsen L1982:8037. Skala 1:650.

centimeter långa och av gråaktig till rödbrun skiffer. Ett av dem har möjligen en rest av ett genomgående hål, varför det kan röra sig om en del av ett hängbryne. Ett annat kan möjligen ha använts som ett nålbryne (se figur 11). Samtliga påträffades i det nordöstra kulturlagret (A3889), där också en av eldslagningsflintorna framkom. De övriga flintorna påträffades i samband med schaktning inom den västra delen av boplatsen.

Bränd lera

Sammanlagt tillvaratogs knappt tjugo bitar bränd lera till en vikt om cirka 166 gram. Majoriteten av fragmenten framkom i det nordöstra kulturlagret (A3889) medan ett mindre antal kan knytas till det södra kulturlagret (A4053). Trots att inga tydliga pinn- eller grenavtryck kunde urskiljas i materialet, rör det sig ändå med stor sannolikhet om lerklining.

Övriga fynd

Det övriga fyndmaterialet utgörs bland annat av kritpipor i form av fragment av skaft och piphuvuden. Inget av fragmenten har någon dekor eller stämpel, varför de inte kan dateras närmare än till mellan 1600- och tidigt 1800-tal. Formen på huvudena samt de smala skaften talar dock för att de hör hemma i den senare delen av tidsperioden i fråga, dvs från 1700-talet och framåt (Brorsson 2002, s. 154 & Åkerhagen 2006). Ett av fragmenten (F3005) påträffades i det nordöstra kulturlagret (A3889) medan de övriga framkom i samband med avbaning inom västra den västra och centrala delen av fornlämningen

Därutöver kan ett kopparmynt (F1726) och ett dekorat bleck av kopparlegering (F1730) omnämnas.

Myntet är 2,5 centimeter i diameter och 0,2 centimeter tjockt. Någon prägling kan inte urskiljas med blotta ögat, men i samband med konserveringen framgick att det rör sig om ett 1/6 öres kopparmynt med ett gående lejon på baksidan. Årtalet syntes delvis och visar att det har präglats någon gång under 1670-talet (muntlig uppgift Max Jahrehorn 2022-03-01).

Blecket utgörs av ett fragment som är cirka 3 x 2,5 centimeter stort och 0,2 centimeter tjockt. På ytan syns delar av en dekor i form av inristade slingor och linjer. Möjligen kan det röra sig om en del av ett prydnadsbeslag. Liksom myntet bedöms fragmentet vara från historisk tid. Båda föremålen framkom vid metalldektivering i samband med schaktning inom den norra delen av boplatsen.

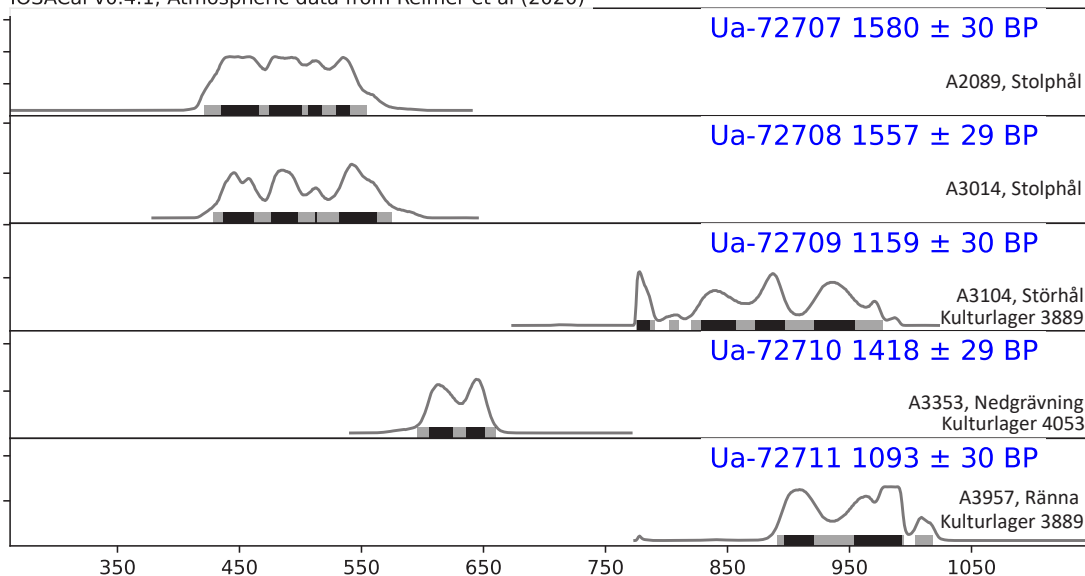
Datering

Sammanlagt har fem kolprover genomgått ¹⁴C-analys för att datera boplatsen (se figur 8 & 13). Proverna utgjordes genomgående av träkol och samlades in från ett par stolphål, ett störhål, en nedgrävning och en ränna. Som så ofta utgörs några av vedslag med hög egenålder (ek & tall) varför det finns en viss kronologisk osäkerhet. Urvalet gjordes för att få en uppfattning om boplatsens allmänna datering och för att utreda kulturlagrens relation till omgivande och underlagrande anläggningar. Samtliga dateringar hör i ett generellt perspektiv hemma i *yngre järnålder*.

Två av proverna har daterats till *vikingatid* (820-977 AD & 891-995 AD, kalibrerad ålder 2 sigma 83,1% & 88,9%). Båda är tagna från anläggningar (A3104 & A3957) som ligger i anslutning till det nordöstra kul-

Kalibreringskurvor

IOSACal v0.4.1; Atmospheric data from Reimer et al (2020)

Figur 13. Dateringar från den arkeologiska förundersökningen av L1982:3817. Kalibrerade värden anges i kalenderår.

turlagret (A3889). Vad gäller provet från rännan/diket så hör det ihop med kulturlagret och inte med vägen. Här handlar det om att kulturlagret tryckts ner i vägens körspår/hjulspår, eftersom vägen inte varit uppbyggd på ett modernt sätt utan varit anlagd direkt på marken. De resterande tre dateringarna kan tillföras *folkvandringstid* (421-554 AD & 429-575 AD, kalibrerad ålder 2 sigma 95 & 95,3 %) respektive *vendeltid* (596-660 AD, kalibrerad ålder 2 sigma 95.3%).

De två förstnämnda kommer dels från ett stolphål inom den västra delen av boplatsen (A2089), dels från ett stolphål i nordöstra delen av den avbanade ytan (A3014). Den sistnämnda dateringen kommer från en anläggning (A3353) som överlagrades av det södra kulturlagret (se figur 8), vilket talar för att de båda kulturlagren inom boplatsen kan vara samtida.

Utvärdering

Boplatsens totala omfattning har klargjorts och den tidigare bilden av att det inom området finns två centrala aktivitetsytor med kulturlager och koncentrationer av anläggningar och fynd har förstärkts. Merparten av anläggningarna inom fornlämningen dokumenterades och undersöktes inom ramen för förundersökningen. Det som återstår att undersöka är de två centrala aktivitetsytor, som ligger inom den nordöstra och södra delen av boplatområdet. Den föreslagna undersökningsytan för en kommande arkeologisk undersökning uppgår totalt till cirka 1200 m² (se bilaga 1 & 2).

Kulturlagren skiljer sig från varandra till karaktär och fyndinnehåll, vilket kan antyda en skillnad i funktion mellan de båda ytorna inom boplatsen. Det i nordöst innehåller relativt rikligt med fynd, främst i form av keramik, medan det i söder inte är lika fyndrikt. Här fanns också ett märkbart större inslag av skärvig/skörbränd sten samt sot och kol, vilket kan kopplas till någon form av eldfängd aktivitet. De flesta järnföremålen påträffades också här. Olikteterna skulle kunna avspegla en uppdelning av boplatsen i ett hantverksrespektive ett bostadsområde.

Den övergripande informationspotentialen ligger i att försöka funktionsbestämma aktivitetsytor samt att belysa samband mellan lämningarna för att kunna diskutera hur boplatsen varit disponerad. Därutöver behöver kunskapen om boplatsen anläggnings- och brukningstid fördjupas. Det södra kulturlagret undersöktes delvis i samband med förundersökningen, varför det föreslås undersökas mer extensivt till förmån för eftersökning av underlagande konstruktioner i form av till exempel bebyggelse. Kulturlagret i nordöst återstår att undersöka, då det endast rensades fram i plan vid förundersökningen. Trots att senare tidars aktiviteter (äldre körväg, diken, hägnader) påverkat lämningen negativt, bedöms informationspotentialen ändå vara hög. Utöver att karaktärsbestämma kulturlagret ytterligare genom undersökning och analys (tex.

makrofossil & osteologi) föreslås målet vara att klargöra om det finns spår efter byggnadslämningar som är samtida med kulturlagret. En övergripande inriktning för båda aktivitetsytor är att utreda de stratigrafiska omständigheterna vad gäller lager, förhistoriska anläggningar och historiska lämningar.

De fåtal typologiskt daterbara fynd tillsammans med de dateringar som har gjorts av boplatsen, både nu och tidigare, visar att lämningen har sin tidsmässiga tyngdpunkt i yngre järnålder och att den har brukats under vikingatid. I den omgivande närmiljön finns ytterligare lämningar som kan tillföras samma tidsperiod i form gravfält (L1983:2193), en boplat/gårdsbebyggelse (L1982:1856), lösfynd (L1982:6624) och en enstaka härdanläggning (L2020:873). På den nu undersökta boplatsen och i omgivningarna finns även lämningar som kan knytas till äldre järnålder, vilket talar för att det finns en kontinuitet bakåt i tid och att boplatsens anläggningstid är av ett betydligt äldre datum (Svensson 2009, 2010 a & 2020). Att det finns spår efter flera gårdar från ungefär samma tidsperiod inom ett relativt litet område, talar för att gårdarna kan ha ingått i någon form av bygemenskap. En hypotes är att det skulle kunna röra sig om den by som under medeltiden går under namnet Finninge.

Kunskapen om den vikingatida bebyggelsens lokalisering och utformning är och har sedan relativt länge varit ofullständig (Norberg 2004, s. 47ff och där aa). En kommande arkeologisk undersökning kan bidra med att i viss mån råda bot på den kunskapsluckan. En intressant aspekt är också områdets betydelse för framväxten av och relationen till staden Strängnäs, där den äldsta daterade stadsbebyggelsen hör hemma i 1000-1100-talet (Berg & Norberg 2013 och där aa).

Referenser

- Almquist, J. A. 1935. *Frälsegodsen i Sverige under storhetstiden. Med särskild hänsyn till proveniens och säteribildning. Nyköpings län och livgedingets Södermanlandsdel. Del 2. Band 2. Säterier*. Stockholm
- Arbman, Holger. 1940. *Birka I. Die Gräber. Tafeln*. KVHAA. Stockholm.
- Berg, Peter & Norberg, Lars. 2013. *Kvarteret Bodarne. Medeltid*. Fornlämning Strängnäs 314:1, Bodarne 3, Strängnäs socken & kommun, Södermanlands län. Arkeologisk förundersökning & särskild undersökning. *Sörmlands museum, Arkeologiska meddelanden 2013:10*. Nyköping.
- Brorsson, Torbjörn. 2002. *Vikingatid 800-1000 e. Kr. I: Keramik i Sydsvrige, en handbok för arkeologer*. Red. Anders Lindhal m. fl. Lund.

Brorsson, Torbjörn. 2002. *Kritpipor. I: Keramik i Sydsvetrike, en handbok för arkeologer*. Red. Anders Lindhal m. fl. Lund.

Historiska museets digitala samlingar (www.historiska.se). Föremålsnr: 836904, 107069, 107038 & 419665.

Jordartsskartan. Ser Ae. nr 60. Geologiska kartbladet 10 H Strängnäs NV. Sveriges Geologiska Undersökningar, SGU. Stockholm 1984. (www.sgugeolagret.se/GeoLagret/)

KMR, Kulturmiljöregistret, Riksantikvarieämbetet. <https://app.raa.se/open/fornsok/>

Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid. Från vikingatid till reformationstid. Band XX. 1976. Red. John Granlund. Malmö.

LMS. Lantmäteristyrelsens arkiv (www.lantmateriet.se/)

Lovén, Christian. 2020. *Det medeltida Sverige. Band 2 Södermanland. 7. Åkers härad, Strängnäs stad*. Riksarkivet, Stockholm.

Norberg, Lars (red.). 2004. *Vetenskapligt program Södermanlands län. Sörmlands museum, Arkeologiska meddelanden 2004:02*. Nyköping.

Nordeman, Kjell 1987. *Södertälje. I: 7000 år på 20 år. Arkeologiska undersökningar i Mellansverige*. Red. Tiiu Andrae et al. RAÄ. Stockholm.

RAK. Rikets allmänna kartverks kartarkiv (www.lantmateriet.se/)

Svensson, Ingeborg. 2006. *Larslunda*. Strängnäs 3:1, Strängnäs socken, Strängnäs kommun, Södermanlands län. Särskild utredning. *Sörmlands museum, Arkeologiska meddelanden 2006:04*. Nyköping.

Svensson, Ingeborg. 2007. *Boplatslämningar vid Larslunda. Förromersk järnålder - vikingatid*. Fornlämningarna Strängnäs 147:1, 271:1, 442 & 443, Strängnäs 3:1, Strängnäs socken, Strängnäs kommun, Södermanlands län. Arkeologisk förundersökning. *Sörmlands museum, Arkeologiska meddelanden 2007:07*. Nyköping.

Svensson, Ingeborg. 2008. *Larslunda IP*. Strängnäs 3:1, Strängnäs socken, Strängnäs kommun, Södermanlands län. Särskild utredning. *Sörmlands museum, Arkeologiska meddelanden 2008:05*. Nyköping.

Svensson, Ingeborg. 2009. *Boplatser vid Larslunda. Järnålder*. Strängnäs 443 & del av 442, Strängnäs 3:1, Strängnäs socken, Strängnäs kommun, Södermanlands län. Särskild undersökning. *Sörmlands museum, Arkeologiska meddelanden 2009:05*. Nyköping.

Svensson, Ingeborg. 2010 a. *Larslunda IP*. Järnålder. Fornlämning Strängnäs 471, Strängnäs 3:1, Strängnäs socken, Strängnäs kommun, Södermanlands län. Arkeologisk förundersökning. *Sörmlands museum, Arkeologiska meddelanden 2010:02*. Nyköping.

Svensson, Ingeborg. 2010 b. *Det ena Söderfinnigertorpet*. Nyare tid. Fornlämning Strängnäs 449 & 443, del av Strängnäs 3:1, Strängnäs socken & kommun, Södermanlands län. Arkeologisk förundersökning. *Sörmlands museum, Arkeologiska meddelanden 2010:04*. Nyköping.

Svensson, Ingeborg. 2020. Fornlämningarna L1983:9105 & L1982:1829, Strängnäs kommun, Södermanlands län. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning *Sörmlands Arkeologi AB, Arkivrapport 2020:03*. Nyköping.

Åkerhagen, Arne. 2006. *Datera en kritpipa. En kortfattad beskrivning*. Stockholm. Tobaks- och tändsticksmuseum.

Arkiv

Lantmateriet, Historiska kartor, Rikets allmänna kartverks kartarkiv (RAK). (www.lantmateriet.se/)

Ekonomiska kartan Strängnäs, Södermanlands län. 1957. RAK id: J133-10H6d59.

Häradsekonomiska kartan Härad, 1897-1901, Södermanlands län. RAK id: J112-74-19.

Lantmateriet, Historiska kartor, Lantmäteristyrelsens arkiv (LMS) (www.lantmateriet.se)

Akt C72-10:1. Ägomätning, Finninge ell Ulvhäll nr 1, Strängnäs socken. Upprättad av Anders Forssman och Denes Chenon från år 1785 tom år 1786.

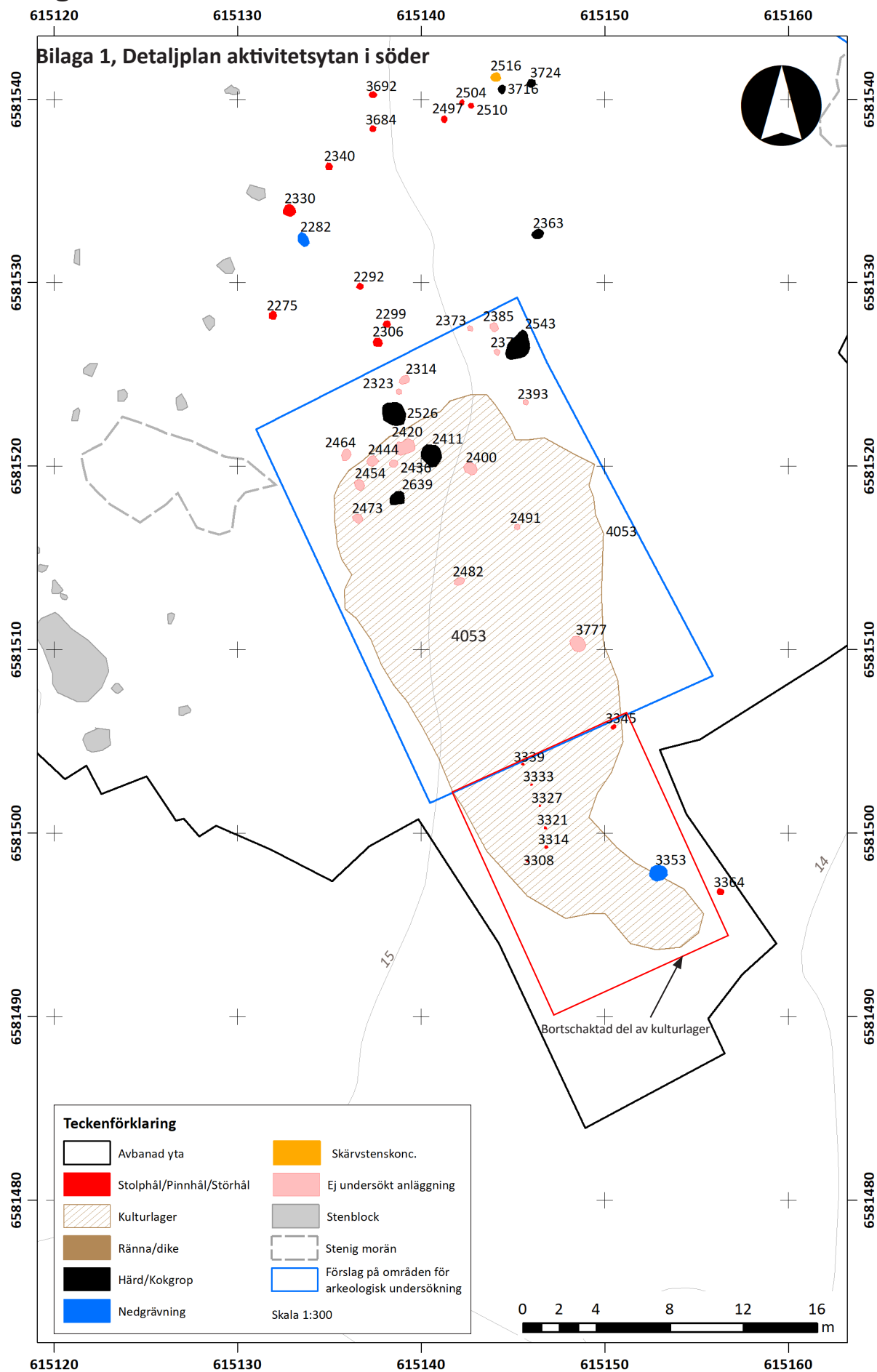
Akt LJ-53. Ljunggrens atlas, litografi. Södermanlands län, Strängnäs stad, Strängnäs stads ägor, År 1857.

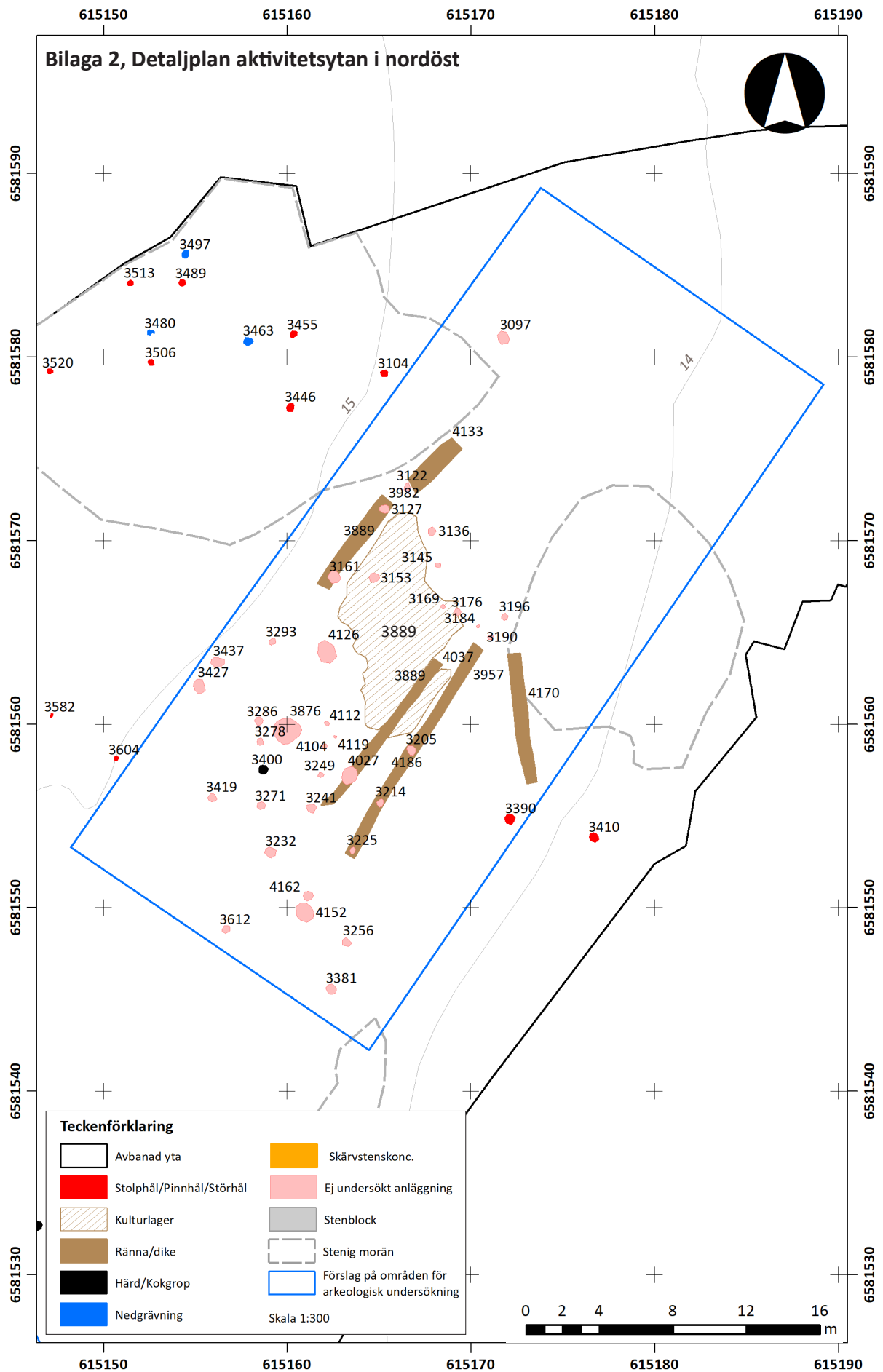
Administrativa uppgifter

Projektnummer Sörmlands Arkeologi AB: 2121
Länsstyrelsens dnr: 431-3786-2021
Tid för undersökningen: 2021-10-04 – 2021-10-29
Personal: Albin Eriksson, Patrik Gustafsson Gillbrand,
Lars Norberg & Ingeborg Svensson
Län: Södermanland
Kommun: Strängnäs
Socken: Strängnäs
Fastighet: Strängnäs 3:1
Belägenhet: N 6581546 E 615150
Koordinatsystem: SWEREF99 TM
Höjdsystem: RH 2000
Undersökt yta: ca 6000 m²

Fynd förvaras hos Sörmlands Arkeologi AB i avvaktan på fyndfördelning. Inget analogt dokumentationsmaterial utöver rapporten föreligger. Digital dokumentation förvaras hos Sörmlands Arkeologi AB i väntan på meddelande från ATA angående rutiner för leverans av digitalt material.

Bilagor

Bilaga 3, Anläggningsbeskrivningar

Anl/ID	Anläggningstyp	Storlek	Djup	Beskrivning	Notering
1944	Störhål	0,20 x 0,20	0,07	Rund grå mörkfärgning i anslutning till en större sten i N, ca 0,55 m st. Fyllning av grå lerig silt. Profil med lutande sidor och spetsig botten. Nedgrävd i grågul lera.	
1949	Stolphål, stenskott	0,30 x 0,30	0,17	Rund, något otydlig, gråbrun-flammig mörkfärgning i anslutning till en större sten i öst, ca 0,30 m st. Fyllning av gråbrun något humös lerig silt. Profil med en lutande och en rak sida samt rundad botten. Nedgrävd i gulgrå lera.	
1954	Stolphål	0,50 x 0,50	0,10 - 0,25	Oval gråbrun-flammig mörkfärgning. Enstaka mindre stenar i ytan, 0,04 - 0,10 m st, varav några skörbrända. Fyllning av grå något humös lerig silt. Profil med spikrak sida i S, i N följer nedgrävningskanten en stor sten, Rundad botten. Enstaka fragment av bränd lera.	
1959	Stolphål, stenskott	0,35 x 0,50	0,17	Oval gråbrun mörkfärgning omgiven av stenar, ca 0,05 - 0,15 m st. Fyllning av brun något humös lerig silt. Profil med lutande sidor och spetsig botten. Nedgrävd i gulgrå lera. Enstaka fragment av bränd lera.	
1964	Stolphål, stenskott	0,40 x 0,40	0,20	Rundad brungrå mörkfärgning omgiven av stenar, ca 0,15 - 0,25 m st. Fyllning av något humös lerig silt. Nedgrävd i grågul lera.	
1970	Utgår		-	Utgick i samband med rensning, ingen mörkfärgning kunde urskiljas.	
1975	Stolphål, stenskott	0,55 x 0,60	0,10	Rund gråbrun mörkfärgning med stenar i ytan, ca 0,05 - 0,20 m st. Fyllning av gråbrun något humös lerig silt. Profil med lutande sidor och rak botten. Nedgrävd i gulgrå lerig morän.	
1983	Utgår		-	Utgick i samband med rensning, ingen mörkfärgning kunde urskiljas.	
1988	Utgår		-	Utgick i samband med rensning, ingen mörkfärgning kunde urskiljas.	
1993	Stolphål, stenskott	0,35 x 0,35	0,10	Rund gråbrun mörkfärgning. Enstaka mindre stenar i ytan, ca 0,05 m st. Fyllning av grå något humös lerig silt. Profil med lutande sidor plan botten. Nedgrävd i gulgrå morän.	
1999	Utgår		-	Utgick i samband med rensning, ingen mörkfärgning kunde urskiljas.	
2004	Utgår		-	Utgick i samband med rensning, ingen mörkfärgning kunde urskiljas.	
2009	Utgår	0,35 x 0,33	-	Utgick i samband med utgrävning, ingen mörkfärgning kunde urskiljas i profil.	

Anl nr	Anläggningstyp	Storlek	Djup	Beskrivning	Notering
2015	Stolphål?	0,36 x 0,20	0,09	Oval gråbrun mörkfärgning, fyllning av lerig silt med inslag av sten, ca 0,04 - 0,15 m i st. Skålformad i profil med diffus avgränsning. Små mängder kol i botten.	
2020	Stolphål?	0,28 x 0,25	0,07	Rund gråbrun mörkfärgning av lerig silt. Skålformad i profil och avgränsas i S av en samling stenar, ca 0,12 - 0,35 m st. Nedgrävd i ljusbrun lerblandad morän.	
2026	Utgår	0,27 x 0,24	-	Utgick i samband med utgrävning, ingen mörkfärgning kunde urskiljas i profil.	
2031	Stolphål, stenskott	0,60 x 0,46	0,24	Oval gråbrun mörkfärgning. Omgiven av stenar. Diffust avgränsad men avgränsas i syd av en sten, 0,15 x 0,19 m. Fyllningen består av lerig silt med inslag av sten, 0,7 - 0,18 m st. Skålformad i profil. Nedgrävd i morän med inslag av lera. Små mängder kol & tegel fyllningen..	Historisk tid
2037	Nedgrävning	0,62 x 0,44	0,12	Oval gråbrun mörkfärgning. Omgiven av stenar, ca 0,10 - 0,20 m st. Flack form med svagt sluttande sidor i profil. Tydlig avgränsning. Nedgrävd i lerblandad morän.	
2043	Utgår	0,50 x 0,50	0,10	Rund gråbrun mörkfärgning omgiven av ca 0,20 m st stenar. Något otydlig begränsning. Fyllning av flammig gråbrun lerig silt med inslag av stenar, 0,15 - 0,25 m st, ingen tydlig profil. Nedgrävd i stenig morän med diffus avgränsning.	Stenlyft
2049	Utgår	0,40 x 0,45	0,05	Otydlig brungrå-flammig mörkfärgning i anslutning till ett par stenar, ca 0,25 m st. Fyllningen utgörs av matjord mellan stenar. Ingen form och inget djup.	Stenlyft
2055	Stolphål, stenskott	0,45 x 0,50	0,14	Rund grå mörkfärgning i anslutning till en större sten, ca 0,35 m st. Fyllning av grå humös lerig silt, stenskonig av 0,10 - 0,20 m st stenar. Profil med raka sidor och rundad botten. Nedgrävd i grågul lera.	Recent karaktär
2061	Stolphål, stenskott	0,30 x 0,25	0,19	Rund grå mörkfärgning, diffust avgränsad och omgiven av stenar, 0,10 - 0,20 m st. Fyllning av brungrå något humös lerig silt. Profil med lutande sidor rundad botten. Nedgrävd i grågul lerig morän.	
2066	Stolphål	0,19 x 0,19	0,09	Rund grå, något gulflammig, mörkfärgning med humös fyllning av lerig silt. Skålformad profil med rundad botten. Nedgrävd i gulbrun lerig morän.	
2072	Utgår		-	Utgick i samband med utgrävning, inget djup i profil.	
2078	Utgår	0,38 x 0,30	-	Utgick i samband med utgrävning, inget djup i profil.	
2084	Stolphål	0,23 x 0,23	0,08	Rund gråbrun mörkfärgning med diffus avgränsning. Fyllning av gråbrun något humös lerig silt. Skålformad i profil. Nedgrävd i gulgrå lera.	

Anl nr	Anläggningstyp	Storlek	Djup	Beskrivning	Notering
2089	Stolphål	0,57 x 0,44	0,10	Oval gråsvart mörkfärgning som avgränsas tydligt av grå flammig gulbrun lera. Fyllning av gråsvart lerig silt med inslag av stenar, ca 0,07-0,18 m st. Formen i profil är något otydlig då den skärs av en sten. Inslag av kol.	Datering: ¹⁴ C-analys på björk, Ua-72707, 421-554 AD (95%) Kalibrerad ålder 2 sigma
2095	Stolphål?	0,29 x 0,29	0,12	Rund grå- och gulflammig mörkfärgning. Fyllning av grå- och gulbrunflammig lerig silt med en väldigt diffus skålformad profil. I SÖ en sten, ca 0,27 x 0,17 m st. Nedgrävd i gulbrun lera.	
2101	Stolphål?	0,25 x 0,25	0,10	Rund mörkfärgning av gråbrun och något gulflammig lerig silt. Skålformad i profil med en något plan botten. Diffust avgränsad. Nedgrävd i gråflammig gulbrun lera.	
2106	Utgår	-	-	Utgick i samband med utgrävning, inget djup i profil.	
2111	Utgår	0,35 x 0,25	-	Utgick i samband med utgrävning, inget djup i profil.	
2128	Utgår	0,40 x 0,55	0,06	Oval brungrå mörkfärgning. Ett par stenar i ytan, ca 0,10 m st. Fyllning av grå lerig silt. Inslag av tegel.	Stenlyft
2148	Nedgrävning	1,60 x 0,55	0,10-0,20	Något oregelbunden grå mörkfärgning. Enstaka stenar synliga i ytan, ca 0,10 - 0,20 m st. Fyllning av något humös brungrå lerig silt. Oregelbunden botten i profil. I Ö finns en sten, ca 0,25 m st. Enstaka fragment av tegel & bränd lera.	Recent karaktär
2212	Utgår	0,26 x 0,26	-	Utgick i samband med utgrävning, inget djup i profil.	
2224	Utgår	0,86 x 0,76	-	Utgick i samband med utgrävning, inget djup i profil.	
2234	Utgår	-	-	Utgick i samband med utgrävning, inget djup i profil.	
2245	Stolphål	0,30 x 0,30	0,11	Rund grå mörkfärgning av lerig silt och ett flertal, tätt samlade mindre stenar, ca 0,5 - 0,10 st. Profilen avgränsas av stenar på båda sidor. Nedgrävd i gulbrun lera.	
2251	Utgår	0,70 x 0,90	0,05 - 0,10	Oval grå mörkfärgning. Fyllning av grå lera. Flack form i profil. Nedgrävd i grågul lera. Enstaka fragment av tegel.	Stenlyft?
2275	Stolphål	0,35 x 0,30	0,15	Rund gråsvart mörkfärgning av lerig silt med inslag av kol. Profil med raka sidor och plan botten. Nedgrävd i grågul lera.	Kolprov 3789
2282	Nedgrävning	0,35 x 0,50	0,25	Oval väl avgränsad tät stensamling av ca 0,10-0,20 m st stenar. Fyllning av sten, rundade och spräckta, ca 0,10 - 0,25 m st. Nedgrävd i grågul lera.	Recent karaktär
2292	Stolphål	0,35 x 0,35	0,12	Rund svart- och gråflammig mörkfärgning. Fyllning av svartgrå lerig silt. Profil med raka sidor och plan botten. Nedgrävd i brungul lera. Enstaka fragment av bränd lera och obrända djurben.	

Anl nr	Anläggningstyp	Storlek	Djup	Beskrivning	Notering
2299	Stolphål	0,35 x 0,35	0,13	Rund gråbrun- och något orangeflammig mörkfärgning av lerig silt samt ett fåtal skörbrända stenar, ca 0,08 m st. Skålformad profil med flammiga sidor och platt botten. Inslag av bränd lera, obrända ben & kol.	Keramik, F4195 Kolprov 4194
2306	Stolphål	0,30 x 0,35	0,15	Rund gråbrun mörkfärgning med ett fåtal ca 0,05-0,1 m st, kantiga stenar synliga i ytan. Fyllning av gråbrun lerig silt. Nedgrävt i gulgrå lera. Relativt rikliga mängder kolbitar.	Kolprov 4193
2314	Mörkfärgning			Ej undersökt	
2323	Mörkfärgning			Ej undersökt	
2330	Stolphål	0,50 x 0,55	0,18	Rund grå mörkfärgning omgiven av stenar, ca 0,10 - 0,25 m st. Fyllning av svartgrå lera. Själva stolpen 0,17 x 0,17 m. Nedgrävd i grågul lera. Enstaka fragment av bränd lera.	
2340	Stolphål	0,30 x 0,30	0,10	Rund svartgrå mörkfärgning. Fyllning av svartgrå lera. Profil med lutande sidor och en plan, Något rektangulär botten. Nedgrävd i grågul lera. Inslag av kol och fragment av bränd lera.	Kolprov 4144 Liknar A3684
2347	Utgår	-	-	Utgick i samband med rensning. Ingen mörkfärgning kunde urskiljas.	
2354	Utgår	-	-	Utgick i samband med utgrävning, inget djup i profil.	
2363	Kokgrop	0,46 x 0,50	0,30	Rund mörkfärgning med rikliga mängder skärviga och skörbrända stenar, ca 0,05 - 0,2 m stora, synliga i ytan. Fyllning av gråbrun lerig silt med stråk av sot samt stora mängder skärviga och skörbrända stenar. Nedgrävd i grågul lera. Enstaka kolfragment.	Närmast identisk med A3716 & 3724. Se även A2516
2373	Mörkfärgning			Ej undersökt.	
2379	Mörkfärgning			Ej undersökt.	
2385	Mörkfärgning			Ej undersökt.	
2393	Mörkfärgning			Ej undersökt.	FU 2009, A 68
2400	Mörkfärgning			Ej undersökt.	
2411	Härd			Ej undersökt.	FU 2009, A76, 78 79 & 80
2420	Mörkfärgning			Ej undersökt.	FU 2009, A75
2436	Mörkfärgning			Ej undersökt.	FU 2009, A73
2444	Mörkfärgning			Ej undersökt.	FU 2009, A74
2454	Mörkfärgning			Ej undersökt.	FU 2009, A71
2464	Mörkfärgning			Ej undersökt.	

Anl/ID	Anläggningstyp	Storlek	Djup	Beskrivning	Notering
2473	Mörkfärgning			Ej undersökt.	FU 2009, A70
2482	Mörkfärgning			Ej undersökt.	
2491	Mörkfärgning			Ej undersökt.	
2497	Stolphål	0,30 x 0,25	0,09	Rund gråbrun mörkfärgning. Fyllning av gråbrun lerig silt med inslag av skörbrända stenar, 0,5 - 0,10 m st. Profil med diffus skålform. Nedgrävd i gulbrun lerig silt. Enstaka fragment obränt ben.	FU 2009, A47
2504	Stolphål	0,36 x 0,25	0,12	Oval gråbrun mörkfärgning. Fyllning av gråbrun lerig silt. Gråbrun- och gulflammig i profil. Tydlig avgränsning åt Ö och diffus mot V. Enstaka stenar 0,05-0,11 m st. Nedgrävd i gul lerig silt. Ett fragment av bränd lera.	
2510	Stolphål	0,30 x 0,30	0,13	Rund gråbrun mörkfärgning. Gråbrun- och gulflammig fyllning av lerig silt. Profil med diffus skålform och ett flertal stenar, 0,4 - 0,15 m st. Nedgrävd i gulbrun lerig silt.	
2516	Skärvtens-koncentration	0,50 x 0,50	0,05	Rundad ansamling av skärvig och skörbränd sten. Utlagt direkt på grågul lera. Inget sot eller kol.	Hör ihop med A2363, 3716 & 3724
2526	Härd			Ej undersökt.	
2543	Härd			Ej undersökt.	
2623	Utgår	0,42 x 0,37	-	Utgick i samband med utgrävning, inget djup i profil.	
2639	Härd			Ej undersökt.	FU 2009, A72
3006	Härd	0,65 x 0,75	0,13	Rund gråbrun mörkfärgning, ställvis rikligt med kol och sot i ytan. Rikliga mängder skörbrända stenar, ca 0,05 x 0,20 m st & kolkoncentrationer. Skålad form i profil. Nedgrävd i gulgrå lera.	FU 2009, A90 Kolprov 3787
3014	Stolphål	0,40 x 0,40	0,04	Rund tunn mörkfärgning av gråbrun lerig silt samt skörbränd sten, ca 0,5 - 0,18 m st. Spridda koncentrationer av kol. Nedgrävd i gulbrun lerig silt.	FU 2009, A89 Datering: ¹⁴ C-analys på tall, Ua-72708, 429-575 AD (95,3%). Kalibrerad ålder 2 sigma.
3021	Härd	0,80 x 0,80	0,11	Rund gråbrun mörkfärgning av lerig silt samt skörbrända stenar, ca 0,07 - 0,15 m st. I botten ett lager av orangebrun lerig silt. Spridda koncentrationer av kol. Nedgrävd i gulbrun lerig silt.	Kolprov 4141
3029	Härd	1,05 x 1,00	0,09	Rund gråsvart anläggning som innehåller rikligt med skörbrända stenar, ca 0,05 - 0,15 m st. Botten består av ett hårt lager av söndersmulad skörbränd sten. Större koncentrationer av kol. Nedgrävd i orangebrun lerig silt.	Kolprov 3418
3039	Härd	0,95 x 0,95	0,05	Rund gråbrun mörkfärgning av hård lerig silt med inslag av skörbrända stenar, ca 0,06 x 0,20 m st, samt kol. Nedgrävd i gulbrun lerig silt.	Kolprov 3874

Anl/ID	Anläggningstyp	Storlek	Djup	Beskrivning	Notering
3049	Stolphål, stenskott	0,45 x 0,45	0,12	Rund brungrå mörkfärgning. Stenskoning av ca 0,05-0,2 m st runda, skarpkantade och skörbrända stenar, varav flera synliga i ytan. Fyllning av humös brungrå lerig silt. Rundad botten i profil. Enstaka kolfragment och fragment av bränd lera. Nedgrävd i grågul lera.	
3056	Störhål, stenskott	0,10 x 0,10	0,10	Rund brungrå mörkfärgning med fem ca 0,05 - 0,2 m st skarpkantade stenar synliga i ytan. Fyllning av humös brungrå lerig silt med raka sidor och rundad botten i profil. Enstaka kolfragment. Nedgrävd i grå lera.	
3063	Störhål	0,13 x 0,13	0,05	Rund brungrå mörkfärgning med tre ca 0,05 m st skörbrända stenar synliga i ytan. Fyllning av humös brungrå lerig silt med rundad botten i profil. Nedgrävd i grå lera. Endast botten bevarad.	
3069	Stolphål, stenskott	0,25 x 0,30	0,10	Rund brungrå mörkfärgning, stenskott med fem ca 0,05-0,1 m st skörbrända och ej skörbrända stenar synliga i ytan. Fyllning av humös brungrå lerig silt med raka sidor och flack botten i profil. Enstaka kolfragment. Nedgrävd i grå lera.	
3075	Stolphål	0,26 x 0,23	0,10	Rund brungrå mörkfärgning med ca 0,05 - 0,1 m st skörbrända stenar synliga i ytan. Fyllning av humös brungrå lerig silt. Flack profil. Nedgrävd i grå lera.	
3082	Störhål	0,18 x 0,18	0,05	Rund brungrå mörkfärgning med tre ca 0,05 m st skörbrända stenar synliga i ytan. Fyllning av humös brungrå lerig silt med flack botten i profil. Nedgrävd i grå lera. Endast botten bevarad (0,05 m dj.)	
3086	Stolphål	0,25 x 0,20	0,09	Rund brungrå mörkfärgning med tre ca 0,05 - 0,1 m st skarpkantade stenar synliga i ytan. Fyllning av humös brungrå lerig silt med rundad botten i profil. Enstaka kolfragment. Nedgrävd i grå lera.	
3092	Utgår	-	-	Utgick i samband med rensning. Ingen mörkfärgning kunde urskiljas.	
3097	Mörkfärgning			Ej undersökt.	
3104	Störhål, stenskott	0,10 x 0,10	0,14	Rund svart koncentration av rikliga mängder kol i form av en helt förbränd stör. Skoning av kantiga stenar, ca 0,05 - 0,1 m st stenar. Nedgrävd i gulgrå lerig morän.	Datering: ¹⁴ C-analys på ek, Ua-72709, 820-977 AD (83,1%). Kalibrerad ålder 2 sigma
3111	Utgår	-	-	Utgick i samband med rensning. Ingen mörkfärgning kunde urskiljas.	
3116	Utgår	-	-	Utgick i samband med rensning. Ingen mörkfärgning kunde urskiljas.	
3122	Mörkfärgning			Ej undersökt.	
3127	Mörkfärgning			Ej undersökt.	
3136	Mörkfärgning			Ej undersökt.	FU 2009, A57

Anl/ID	Anläggningstyp	Storlek	Djup	Beskrivning	Notering
3145	Mörkfärgning			Ej undersökt.	FU 2009, A58
3153	Mörkfärgning			Ej undersökt.	
3161	Mörkfärgning			Ej undersökt.	
3169	Mörkfärgning			Ej undersökt.	
3176	Mörkfärgning			Ej undersökt.	
3184	Mörkfärgning			Ej undersökt.	
3190	Mörkfärgning			Ej undersökt.	
3196	Mörkfärgning			Ej undersökt.	
3205	Mörkfärgning			Ej undersökt.	
3214	Mörkfärgning			Ej undersökt.	
3225	Mörkfärgning			Ej undersökt.	
3232	Mörkfärgning			Ej undersökt.	
3241	Mörkfärgning			Ej undersökt.	
3249	Mörkfärgning			Ej undersökt.	
3256	Mörkfärgning			Ej undersökt.	
3271	Mörkfärgning			Ej undersökt.	
3278	Mörkfärgning			Ej undersökt.	
3286	Mörkfärgning			Ej undersökt.	FU 2009, A94
3293	Mörkfärgning			Ej undersökt.	
3308	Störhål	0,22 x 0,16	0,07	Oval gråbrun mörkfärgning av lerig silt. Skålformad profil som är tydligt avgränsad. Nedgrävd i gulbrun lerig silt.	Kolprov 4151
3314	Störhål	0,23 x 0,16	0,10	Oval gråbrun mörkfärgning av lerig silt. U-formad profil som är tydligt avgränsad. Nedgrävd i gulbrun lerig silt.	
3321	Störhål	0,15 x 0,15	0,05	Rund gråbrun mörkfärgning av lerig silt. Flack skålformad profil som är diffust avgränsad. Nedgrävd i gulbrun lerig silt.	
3327	Störhål	0,12 x 0,06	0,01	Oval grå mörkfärgning av lerig silt. Nedgrävd i gul lerig silt.	
3333	Störhål	0,15 x 0,09	0,09	Oval gråbrun- och gulflammig mörkfärgning av lerig silt. U-formad profil som är diffust avgränsad. Nedgrävd i gulbrun lerig silt.	

Anl/ID	Anläggningstyp	Storlek	Djup	Beskrivning	Notering
3339	Störhål	0,11 x 0,11	0,08	Rund gråbrun- och gulflammig mörkfärgning av lerig silt. U-formad profil som är diffust avgränsad. Nedgrävd i gulbrun lerig silt.	
3345	Stolphål?	0,25 x 0,25	0,08	Rund samling av tätt packade skörbrända stenar, ca 0,05 - 0,10 m st. En diffus kringliggande fyllning av grå- och orangebrun flammig lerig silt med otydlig profil. Nedgrävd i gulbrun lerig silt. Framkom i schakt-kanten. Enstaka fragment av bränd lera och kol.	Kolprov 4150
3353	Nedgrävning	0,92 x 0,85	0,21	Rund gråbrun och delvis gulflammig mörkfärgning av lerig silt. Tydlig skålformad profil med plan botten. Enstaka fragment lera & inslag av kol. Nedgrävd i gul lerig silt.	Datering: ¹⁴ C- analys på ek, Ua-72710, 596-660 AD (95,3%). Kalibrerad ålder 2 sigma.
3364	Stolphål? stenskott	0,47 x 0,34	0,25	Oval grå mörkfärgning av lerig silt. U-formad i profil. Stenskonning av ca 0,05 - 0,12 m st stenar. Avgränsas åt V av tegelplattor, ca 0,05 - 0,11 m st. Nedgrävd i gul lerig silt.	Historisk tid Kolprov 4149
3373	Stolphål?	0,27 x 0,22	0,15	Mörkfärgning av flammig grå/gulbrun lerig silt. Stenar ca 0,4 - 0,13 m st. Diffus skålformad profil med branta kanter. Enstaka kolbitar. Nedgrävd i gulbrun lerig silt.	
3381	Mörkfärgning			Ej undersökt.	
3390	Stolphål? stenskott	0,40 x 0,40	0,11	Rund stensamling av ca 0,15-0,20 m st stenar. Eventuellt omger de en gråbrun något flammig mörkfärgning med fyllning av grå lera. Raka sidor i profil med rundad botten. Nedgrävd i grågul lera.	Vattendränk, svår att urskilja
3400	Härd			Ej undersökt.	
3410	Störhål? stenskott	0,20 x 0,20	0,10	Rund stensamling av ca 0,10 m st stenar, vilka omger en förmodad mörkfärgning. Fyllning av grå lera med raka sidor i profil och plan botten. Endast botten kvarstår. Nedgrävd i grågul lera.	Vattendränk, svår att urskilja
3419	Mörkfärgning			Ej undersökt.	
3427	Mörkfärgning			Ej undersökt.	
3437	Mörkfärgning			Ej undersökt.	
3446	Störhål, stenskott	0,30 x 0,35	0,20	Rund brungrå mörkfärgning. Stenskott med ett flertal ca 0,05 - 0,2 m st skarpkantade stenar, flera synliga i ytan. Fyllning av humös brungrå sandig lerig silt. Enstaka kolfragment och fragment av bränd lera. Nedgrävd i grågul lera.	
3455	Störhål, stenskott	0,20 x 0,20	0,10	Rund svart koncentration av kol (en helt förbränd stör). Skoning av kantiga, ca 0,05-0,1 m st stenar. Nedgrävd i gulgrå lerig morän.	Kolprov 3871
3463	Nedgrävning	0,30 x 0,40	0,10	Oval gulgrå mörkfärgning med rikliga mängder sot och kol. Fyllning av gulgrå lera samt sot och kol.	

Anl/ID	Anläggningstyp	Storlek	Djup	Beskrivning	Notering
				Skålformad profil. Nedgrävd i grågul lerig morän.	
3473	Utgår	-	-	Utgick i samband med utgrävning, inget djup i profil.	
3480	Nedgrävning	0,50 x 0,38	0,16	Oval mörkfärgning av gråbrun lerig silt med inslag av sten, ca 0,05 - 0,18 m st. Skålformad i profil. Nedgrävd i gulbrun lerig morän.	
3489	Stolphål?	0,40 x 0,40	0,04	En rund mörkfärgning av gråbrun lerig silt med inslag av 0,5 - 0,15 m st stenar. Flack i profil med plan botten. Nedgrävd i gulbrun lerig morän. I mitten av anläggningen framkom en större sten, ca 0,20-0,15 m st, som går ner i moränen.	
3497	Nedgrävning	0,50 x 0,60	0,20	Oval brungrå mörkfärgning med inslag av sot. Fyllning av rikliga mängder humus, brungrå lera med sot och kol. Skålformad i profil. Nedgrävd i grågul lerig morän. Rikligt med fragment av bränd lera, kol och tegel.	Historisk tid Recent karaktär
3506	Stolphål	0,25 x 0,25	0,10	Rund gråbrun mörkfärgning av siltig lera med inslag av kol och sten, ca 0,05 - 0,10 m st. Skålformad i profil. Nedgrävd i gulbrun lerig morän.	
3513	Störhål	0,12 x 0,12	0,10	Konturena av ett störmärke i form av en ring av kol. Runt omkring syns nedgrävningen, 0,30 x 0,30 m st. Fyllningen består av gråbrun lerig silt. Nedgrävd i gulbrun lerig morän.	Kolprov 3872
3520	Stolphål?	0,25 x 0,25	0,02	Rund, flack mörkfärgning av söndersmulad skörbränd sten samt små mängder kol. Sten förekommer, ca 0,01 -0,20 m st, hör dock sannolikt till den underliggande steniga moränen. Botten av stolphål?	
3528	Stolphål, stenskott	0,35 x 0,45	0,11	Oval brungrå mörkfärgning, stenskott med rikliga mängder skarpkantade stenar, ca 0,05 - 0,20 m st, varav flera synliga i ytan. Fyllning av humös brungrå lerig silt. Rundad botten i profil. Nedgrävd i grågul lera. Enstaka kolpartiklar.	FU 2009, A91
3536	Störhål	0,12 x 0,14	0,08	Rund brungrå mörkfärgning med tre ca 0,05-0,1 m st skarpkantade stenar synliga i ytan. Fyllning av humös brungrå lerig silt. Raka sidor i profil med rundad botten. Nedgrävd i gulgrå lera. Enstaka fragment av bränd lera.	FU 2009, A92
3545	Utgår	-	-	Utgick i samband med rensning. Ingen mörkfärgning kunde urskiljas.	
3553	Härd	1,40 x 1,50	0,05	Rundad och hästskoformad med gråbrun lerig silt samt rikliga förekomster av skärvig och skörbränd sten, ca 0,05 - 0,20 m st. Ställvisa rikliga koncentrationer av kol och sot. Flack botten. Vilade på grågul lera. Enstaka obrända djurben.	Kolprov 4142
3566	Utgår	-	-	Utgick i samband med rensning. Ingen mörkfärgning kunde urskiljas.	

Anl/ID	Anläggningstyp	Storlek	Djup	Beskrivning	Notering
3576	Störhål	0,15 x 0,15	0,02	Rund gråbrun mörkfärgning av lerig silt. Flack i profil med plan botten. Nedgrävd i gulbrun lerig silt.	
3582	Störhål	0,15 x 0,10	0,12	Rund gråbrun mörkfärgning av lerig silt med inslag av kolpartiklar. Nedgrävd i gulbrun lerig silt.	
3589	Utgår	-	-	Utgick i samband med rensning. Ingen mörkfärgning kunde urskiljas.	
3596	Utgår	-	-	Utgick i samband med rensning. Ingen mörkfärgning kunde urskiljas.	
3604	Stolphål, stenskott	0,30 x 0,35	0,15	Oval mörkfärgning med ett flertal tätt lagda, ca 0,1-0,2 m st kantiga och rundade stenar synliga i ytan. Utöver stenskonning utgjordes fyllningen av gråbrun lerig silt, Nedgrävt i grågul lerig silt. En skärva taktegel och enstaka tegelfragment.	Historisk tid
3612	Mörkfärgning			Ej undersökt.	
3622	Stolphål, stenskott	0,98 x 0,65	0,10	Oval gråbrun mörkfärgning av lerig silt. Stenskonning av ca 0,08 - 0,20 m st skörbrända stenar. Skålförmad i profil med någorlunda plan botten. Nedgrävd i gulbrun lerig silt.	
3635	Utgår			Utgick i samband med rensning. Ingen mörkfärgning kunde urskiljas.	
3644	Stolphål?	0,35 x 0,35	0,02	Rund gråbrun mörkfärgning av lerig silt med ett fåtal stenar, ca 0,08 - 0,11 m st. Flack och diffus i profil med plan botten. Nedgrävd i gulbrun lerig silt.	
3653	Utgår	-	-	Utgick i samband med rensning, ingen mörkfärgning kunde urskiljas.	
3660	Störhål	0,16 x 0,22	0,06	Rund svart mörkfärgning rik på kol. Fyllning av svart kolrik lerig silt. U-formad. Spår av stör i profil men ingen nedgrävning. Nedgrävd i grågul lera.	Kolprov 4143
3665	Utgår	0,60 x 0,70	-	Rund grå mörkfärgning. Flammig och diffus mot botten. Inget djup. Enstaka tegelfragment.	
3675	Utgår	0,35 x 0,40	-	Rund grå och något flammig mörkfärgning. Ploglagerrest.	FU 2009, A43.
3684	Stolphål	0,30 x 0,30	0,15	Rund svartgrå mörkfärgning med enstaka stenar i ytan, ca 0,05 m st. Fyllning av svartgrå lera med. Lutande sidor i profil och plan botten. Nedgrävd i grågul lera. Enstaka fragment bränd lera.	
3692	Stolphål	0,30 x 0,30	0,05	Rund grå mörkfärgning med stenar i ytan, ca 0,05 m st. Skadad i NÖ, en större sten borttagen. Stenskonning med ca 0,05-0,10 m st stenar. Fyllning av grå lerig silt. I profil raka sidor och plan botten. Nedgrävd i grågul lera.	Rest av

Anl/ID	Anläggningstyp	Storlek	Djup	Beskrivning	Notering
3716	Kokgrop	0,35 x 0,50	0,24	Oval mörkfärgning med stråk av sot och rikliga mängder skärviga och skörbrända stenar, ca 0,05-0,3 m stora, synliga i ytan. Fyllning av gråbrun lerig silt och stora mängder skärviga och skörbrända stenar. Nedgrävd i grågul lera.	Liknar A2363. & 3724. Se även A2516
3724	Kokgrop	0,48 x 0,48	0,30	Rund mörkfärgning med rikliga mängder skärviga och skörbrända stenar, ca 0,05-0,2 m stora, synliga i ytan. Stråk av sot samt enstaka kolfragment. Fyllning av gråbrun lerig silt, tillika stora mängder skärviga och skörbrända stenar.	Liknar A2363 & 3716. Se även A2516
3735	Stolphål, stenskott	0,40 x 0,46	0,29	Rund mörkfärgning med ett flertal tätt lagda, ca 0,1-0,3 m st kantiga och rundade stenar synliga i ytan. Utöver en noggrant lagd stenskoning i två skift, utgjordes fyllningen av gråbrun lerig silt. Nedgrävd i grågul lerig silt. Fynd av obränt träfragment och mycket korroderad järnspik.	Historisk tid
3746	Utgår	-	-	Utgick i samband med rensning. Ingen mörkfärgning kunde urskiljas.	
3755	Utgår	0,20 x 0,20	0,01	Utgick i samband med utgrävning, inget djup i profil.	
3777	Mörkfärgning			Ej undersökt.	
3876	Mörkfärgning			Ej undersökt.	
3889	Kulturlager	12 x 6	0,15	Väl avgränsad regelbunden grå till svartgrå mörkfärgning. Humös lerig silt med inslag av kol, bränd lera och obrända ben. Överlagrades delvis av gulgrå kompakt lera. Rikligt med fynd i form av förhistorisk keramik, fragment av skifferbrynen, en pilspets, en bit slagg och bränd lera/lerklining.	FU 2009, A53
3957	Ränna	0,50	0,11	Fyllning av brungrå något humös lerig silt. Möjligt stenskott pinnhål i kanten mot söder. Lutande sidor i profil med rundad botten. Nedgrävd i gul lera. Enstaka kolbitar och små fragment av bränd lera.	Genomgrävd på ett ställe. Datering: ¹⁴ C-analys på rönn/oxel, Ua-727211 891-995 AD (88,9%). Kalibrerad ålder 2 sigma
3982	Ränna	-	-	Ej undersökt.	
4027	Mörkfärgning			Ej undersökt.	
4037	Ränna		-	Ej undersökt.	
4053	Kulturlager	30 x 5-16	0,03-0,25	Svartbrun humös silt med inslag av kol, sot & skärvig/skörbränd sten. Fragment av bränd lera och obrända djurben. Fynd i form av förhistorisk keramik, en del av en malstenslöpare samt föremål av järn, tex. hästkosöm, en brodd & en pilspets.	FU 2009, A77 R2588-2590 & R2606-2608 R2636
4104	Mörkfärgning			Ej undersökt.	
4112	Mörkfärgning			Ej undersökt.	

Anl/ID	Anläggningstyp	Storlek	Djup	Beskrivning	Notering
4119	Mörkfärgning			Ej undersökt.	
4126	Mörkfärgning			Ej undersökt.	
4133	Ränna			Ej undersökt.	
4152	Mörkfärgning			Ej undersökt.	
4162	Mörkfärgning			Ej undersökt.	
4170	Ränna			Ej undersökt.	

Bilaga 4, Foton på ett urval av anläggningar

A3314, Störhål i profil. Fotograferat från söder. Foto: Albin Eriksson 2021, Sörmlands Arkeologi AB.

A3308, Störhål i profil. Fotograferat från söder. Foto: Albin Eriksson 2021, Sörmlands Arkeologi AB.

A3049, Stolphål i profil. Fotograferat från sydöst. Foto: Lars Norberg 2021, Sörmlands Arkeologi AB.

A2510, Stolphål i profil. Fotograferat från norr. Foto: Albin Eriksson 2021, Sörmlands Arkeologi AB.

A3353, Nedgrävning i profil. Fotograferat från söder. Foto: Albin Eriksson 2021, Sörmlands Arkeologi AB.

A3021, Härd i profil. Fotograferat från öster. Foto: Albin Eriksson 2021, Sörmlands Arkeologi AB.

A3364, Recent stolphål i profil. Fotograferat från söder. Foto: Albin Eriksson. 2021, Sörmlands Arkeologi AB.

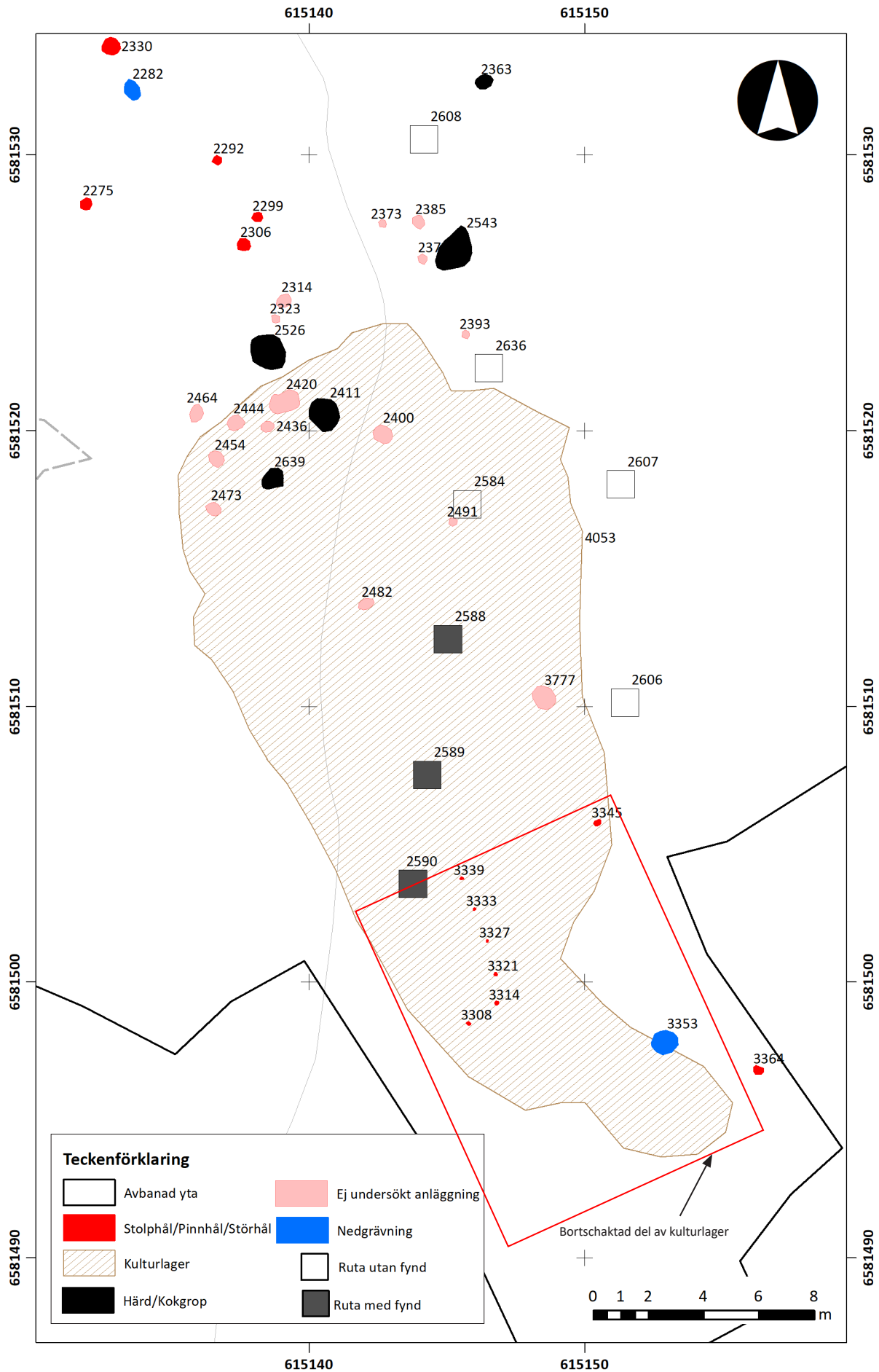

A3735, Recent stolphål. Fotograferat från norr. Foto: Lars Norberg 2021, Sörmlands Arkeologi AB.

Bilaga 5, Rutbeskrivningar

Ruta/ID	Storlek (m)	Djup (m)	Beskrivning	Fynd/Anl	N	E	Z
2584	1 x 1	0,18	Mörkgrå lerig silt. I rutans SV hörn framkom små mängder skärvig sten. I lagret framkom små mängder av kol, bränd lera och ben. Undergrund av gul- och gråflammig lerig silt.	-	6581516,82	615145,24	14,44
2588	1 x 1	0,20	Mörkgrå lerig silt med knappt ett tiotal 0,05 m st skärviga stenar, kolstänk, små fragment av bränd lera. Undergrund av gulgrå lera.	Ben/F2652 Keramik/F2653	6581511,93	615144,54	14,44
2589	1 x 1	0,25	Mörkgrått lerig silt med ett tiotal 0,05 m st skärviga stenar, kolstänk, små fragment bränd lera. Undergrund av gulgrå lera.	Ben/F2633 Keramik/F2634 & F26341	6581507,00	615143,79	14,53
2590	1 x 1	0,03-0,06	Brungrå lerig silt, med inslag av bränd lera samt enstaka fragment obrända ben. Undergrund av gulgrå lera.	Keramik/F2637 & F26371 Ben/F2638	6581503,07	615143,31	14,43
2606	1 x 1	0,04	Grå lerig silt med ett fåtal inslag av små bitar bränd lera och någon enstaka kolpartikel. Undergrund av gulgrå lera.		6581509,63	615150,97	14,15
2607	1 x 1	0,03	Grå lerig silt med ett fåtal inslag av små bitar bränd lera och någon enstaka kolpartikel. Någon enstaka skärvig sten. Undergrund av gulgrå lera.		6581517,54	615150,81	14,14
2608	1 x 1	0,03-0,05	Grågul lerig silt med ett enstaka inslag av små bitar bränd lera och och fåtaliga kolbitar. Någon enstaka skärvig sten. Mot botten svartgrå sotiga stråk. Undergrund av gul lera.		6581530,07	615143,67	14,54
2636	1 x 1	-	Enbart gul lera (undergrund). I V en mindre svacka.		6581521,76	615146,03	14,41

Bilaga 6, Rutplan södra kulturlagret, A4053

Bilaga 7, Fyndlista

ID/Fnr	Sakord	Material	Antal/Antal frag	Vikt (g)	Notering	Kontext nr	Kontext typ	Ruta
1726	Mynt	Kopparlegering	1/1	5,54	Metalldetektorfynd. Karl XI, 1/6 Öre silvermynt, 1666-86 Konserverat.		Schaktfynd	
1728	Kritpipa	Keramik	1/1	3,26	Del av skaft.		Schaktfynd	
1729	Eldslagnings- flinta	Flinta	1/1	1,98	Flammig ljust grå färg.		Schaktfynd	
1730	Bleck	Kopparlegering	1/1	2,98	Dekorerat platt bleck utan form. Del av beslag? Recent. Gallrad.		Schaktfynd	
1732	Kritpipa	Keramik	1/1	0,7	Del av huvud.		Schaktfynd	
1734	Ben	Obränt ben	1/4	12,84	Djurben/tand.		Schaktfynd	
1756	Ben	Obränt ben	1/1	4,82	Djurben/tand.	4053	Kulturlager	
1757	Kärl	Keramik	1/2	5,24	Beige till tegelfärgad. Magring av krossad bergart, mellangrov. Spjälkad. Bukbit.	4053	Kulturlager	
1758	Slagg	Slagg	1/1	0,38	Liten kula. Porös/hålig. Magnetisk.	4053	Kulturlager	
1759	Bränd lera	Bränd lera	1/1	4,98		4053	Kulturlager	
2184	Eldslagnings- flinta	Flinta	1/1	8,44	Flammig grå färg.		Schaktfynd	
2185	Kärl	Keramik	2/2	26,18	Beige. Magring av krossad bergart, relativt grov. Ett av fragmenten är spjälkat. Bukbit.		Schaktfynd	
2186	Ben	Obränt ben	1/2	15,2	Djurben/tand.		Schaktfynd	
2264	Ben	Bränt ben	1/1	0,28			Schaktfynd	
2265	Spik	Järn	1/1	7,9	Hel. Gallrad.		Schaktfynd	
2266	Ben	Obränt ben	1/1	33,06	Djurben/språngben.		Schaktfynd	
2267	Bränd lera	Bränd lera	1/1	9,58		4053	Kulturlager	
2268	Ben	Bränt ben	1/1	0,24			Schaktfynd	
2269	Ben	Obränt ben	1/12	0,64			Schaktfynd	
2270	Ben	Obränt ben	1/1	0,16			Schaktfynd	
2271	Bränd lera	Bränd lera	1/1	0,76			Schaktfynd	
2272	Bränd lera	Bränd lera	1/1	0,42			Schaktfynd	
2273	Ben	Obränt ben	1/1	3,76	Djurben/tand.		Schaktfynd	
2274	Kritpipa	Keramik	1/1	0,68	Klack.		Schaktfynd	
2565	Yxa	Järn	1/1	846	Helt yxhuvud, ca 14 cm l, 4-5 cm br & 0,5-2 cm tj. Flikyxa, fyrflikig. Vikingatid/medeltid. Konserverad.		Schaktfynd	
2582	Eldslagnings- flinta	Flinta	1/1	8,34	Flammig grå färg	3889	Kulturlager	
2583	Ben	Obränt ben	6/6	7,16	Djurben		Schaktfynd	
2609	Hästkosöm	Järn	1/1	6,02	Hel. Gallrad.	4053	Kulturlager	
2610	Spik	Järn	1/1	5	Del av skaft. Gallrad.	4053	Kulturlager	
2611	Spik	Järn	1/1	2,44	Del av skaft. Gallrad.	4053	Kulturlager	
2612	Spik	Järn	1/1	3,5	Del av skaft. Gallrad.	4053	Kulturlager	
2613	Brodd	Järn	1/1	8,36	Konserverad.	4053	Kulturlager	
2614	Spik	Järn	1/1	9,56	Stort huvud, kort skaft. Gallrad.	4053	Kulturlager	
2615	Spik	Järn	1/1	0,96	Spets. Gallrad.	4053	Kulturlager	
2616	Pilspets	Järn	1/1	10,08	Kantigt tvärsnitt. Konserverad.	4053	Kulturlager	
2617	Spik	Järn	1/1	5,66	Skaft. Gallrad.	4053	Kulturlager	
2618	Hästkosöm	Järn	1/1	4,68	Hel. Gallrad.	4053	Kulturlager	
2619	Brodd	Järn	1/1	6,56	Del av brodd? Konserverad.	4053	Kulturlager	
2620	Spik	Järn	1/1	1,72	Del av skaft. Gallrad.	4053	Kulturlager	
2621	Föremål	Järn	1/1	19,46	Hel spik med böjd spets som slagits genom en platt böjd järnbit. En del av en hästsko? Gallrad.	4053	Kulturlager	

ID/Fnr	Sakord	Material	Antal/Antal frag	Vikt (g)	Notering	Kontext nr	Kontext typ	Ruta
2622	Föremål	Järn	1/1	4,64	Avsmalnande med eggssida. Knivspets? Gallrad.	4053	Kulturlager	
2633	Ben	Obränt ben	7/7	1,66	Djurben.	4053	Kulturlager	2589
2634	Kärl	Keramik	1/1	3,06	Beige till tegelfärgad. Magring av krossad bergart, grov. Ornerad med tre parallellt dragna svagt böljande linjer. Bukbit.	4053	Kulturlager	2589
2637	Kärl	Keramik	1/1	3,18	Grå till gråbrun i färgen. Magring av krossad bergart, mellangrov. Spjälkad. Bukbit.	4053	Kulturlager	2590
2638	Ben	Obränt ben	2/2	0,42		4053	Kulturlager	2590
2652	Ben	Obränt ben	/16	36,26		4053	Kulturlager	2588
2653	Kärl	Keramik	1/1	4,74	Tegelfärgad. Magring av krossad bergart, mellangrov. Svart kärna. Spjälkad. Bukbit.	4053	Kulturlager	2588
2654	Löpare	Granit	1/1	514,8	Del av en facceterad malstens- löpare	4053	Kulturlager	
2655	Ben	Obränt ben	5/5	55,22	Djurben. Mellanfotsben/ mellanhandsben	4053	Kulturlager	
2679	Kärl	Keramik	1/1	1,8	Tegelfärgad. Magring av bergart, mellangrov. Gråbrun insida. Bukbit.	4053	Kulturlager	
2965	Bränd lera	Bränd lera	2/2	8,72		3889	Kulturlager	
2966	Föremål	Järn	1/1	56,22	Rektangulärt tvärsnitt. Gallrad.	3889	Kulturlager	
2967	Bränd lera	Bränd lera	1/1	13,3		3889	Kulturlager	
2968	Kärl	Keramik	1/1	5,88	Grå till färgen. Magring av krossad bergart, finmagrad. Mynningsbit med inåtböjd form.	3889	Kulturlager	
2969	Bränd lera	Bränd lera	1/1	6,74		3889	Kulturlager	
2970	Kärl	Keramik	2/2	10,74	Ljust brun till beige färg. Magring av krossad bergart, finmagrad. Tät/kompakt. Spjälkad. Bottendel?	3889	Kulturlager	
2971	Bränd lera	Bränd lera	1/1	8,66		3889	Kulturlager	
2972	Spik	Järn	1/1	4,4	Del av skaft. Gallrad.	3889	Kulturlager	
2973	Bryne	Skiffer	1/1	2,7	Smalt/rektangulärt/rundat. Spjälkat. Del av hål?	3889	Kulturlager	
2974	Bränd lera	Bränd lera	3/3	27,4		3889	Kulturlager	
2975	Kärl	Keramik	1/6	10,18	Beige till tegelfärgad. Svart kärna. Magring av krossad bergart, relativt grov. Bukbit.	3889	Kulturlager	
2976	Bränd lera	Bränd lera	1/1	2,02		3889	Kulturlager	
2977	Spik	Järn	1/1	3,82	Spikhuvud. Gallrad.	3889	Kulturlager	
2978	Kärl	Keramik	1/1	9,46	Ljust beige till färgen. Fin magring av bergart. Konvex form. Ornerad med en spetsigt vågformad linje (zigzaglinje). Överdel buk.	3889	Kulturlager	
2979	Kärl	Keramik	1/1	5,28	Tegelfärgad. Förtjockad utåtböjd mynningsform. Finmagrad med krossad bergart. Spjälkad. Mynningsbit. Oglaserat yngre rödgods.	3889	Kulturlager	
2980	Kärl	Keramik	2/2	19,02	Beige till ljust brun färg. Magring av krossad bergart, mellangrov. Spjälkade. Bukbitar.	3889	Kulturlager	
2981	Kärl	Keramik	1/1	13,26	Ljust beige till färgen. Magring av krossad bergart, mellangrov. Bukbit.	3889	Kulturlager	
2982	Kärl	Keramik	1/5	48,6	Beige och tegelfärgad. Magring av krossad bergart, mellangrov. Skrovlig utsida. Bukbit.	3889	Kulturlager	

ID/Fnr	Sakord	Material	Antal/Antal frag	Vikt (g)	Notering	Kontext nr	Kontext typ	Ruta
2983	Kärl	Keramik	1/1	9,68	Grå. Magring av krossad bergart, inslag av glimmer. Spjälkad. Bukbit.	3889	Kulturlager	
2984	Kärl	Keramik	1/1	15,34	Beige och tegelfärgad. Mörk kärna. Magring av krossad bergart, fin/mellangrov. Svallad? Bukbit.	3889	Kulturlager	
2985	Kärl	Keramik	1/1	8	Grå till färgen. Magring av krossad bergart, inslag av glimmer, mellangrov. Glittrar. Bukbit.	3889	Kulturlager	
2986	Kärl	Keramik	1/1	16,2	Ljust beige. Magring av krossad bergart, mellangrov/grov. Svart insida. Buk bottendel.	3889	Kulturlager	
2987	Kärl	Keramik	1/1	4,16	Ljust beige. Svart kärna. Magring av krossad bergart, mellangrov. Spjälkad. Bukbit.	3889	Kulturlager	
2988	Kärl	Keramik	1/1	5,92	Gråbrun till brun. Finmagrad. Mynningsbit med rak/svagt inåtböjd form.	3889	Kulturlager	
2989	Kärl	Keramik	1/1	50,92	Beige till gråbrun. Magring av krossad bergart, mellangrov/grov. Konvex form. Spjälkad. Bukbit.	3889	Kulturlager	
2990	Kärl	Keramik	1/1	4,82	Grå till svartgrå färg. Magring av krossad bergart, inslag av glimmer. mellangrov. Glittrar. Spjälkad. Bukbit.	3889	Kulturlager	
2991	Bränd lera	Bränd lera	1/1	18,6		3889	Kulturlager	
2993	Kärl	Keramik	1/1	8,9	Ljust beige till färgen. Magring av krossad bergart, fin/mellangrov. Bukbit.	3889	Kulturlager	
2994	Bränd lera	Bränd lera	2/2	11,64		3889	Kulturlager	
2995	Bränd lera	Bränd lera	1/1	3,32		3889	Kulturlager	
2996	Slagg	Slagg	1/1	13,62	Rödbrun färg. Oregelbunden form. Homogen. Tung. Magnetisk	3889	Kulturlager	
2997	Ben	Obränt ben	1/1	1,52	Djurben/tand.	3889	Kulturlager	
2998	Bryne	Skiffer	1/1	13,48	Del av. Spjälkat.	3889	Kulturlager	
2999	Ben	Obränt ben	1/1	2,34	Djurben/tand.	3889	Kulturlager	
3000	Ben	Obränt ben	1/5	10,2		3889	Kulturlager	
3001	Ben	Obränt ben	1/2	5,72		3889	Kulturlager	
3002	Nit	Järn	1/1	3,28	Liten. Små huvuden i båda ändar. Gallrad.	3889	Kulturlager	
3003	Kärl	Keramik	1/1	7,08	Beige till tegelfärgad. Magring av krossad bergart, grov. Inslag av glimmer. Bukbit.	3889	Kulturlager	
3004	Beslag?	Järn	1/1	8,8	Rektangulär och platt. Möjlig nit centralt. Gallrad.	3889	Kulturlager	
3005	Kritpipa	Keramik	1/1	0,44	Del av huvud.	3889	Kulturlager	
3301	Kärl	Keramik	3/4	3,96	Beige till tegelfärgad. Magring av krossad bergart, mellangrov. Mynningsbit med svagt inåtböjd/ rak form.	3889	Kulturlager	
3302	Kärl	Keramik	1/1	3,56	Beige till tegelfärgad. Svart kärna. Magring av krossad bergart, grov. Liknar F2975. Bukbit.	3889	Kulturlager	
3303	Bryne	Skiffer	1/1	7,12	Del av. Rektangulärt/avsmalnande.	3889	Kulturlager	
3304	Kärl	Keramik	1/1	2,24	Beige till tegelfärgad. Svart kärna. Magring av krossad bergart, relativt grov. Bukbit.	3889	Kulturlager	
3305	Kärl	Keramik	1/1	7,62	Beige/tegelfärgad. Svart kärna. Magring av krossad bergart, grov. Bukbit.	3889	Kulturlager	

ID/Fnr	Sakord	Material	Antal/Antal frag	Vikt (g)	Notering	Kontext nr	Kontext typ	Ruta
3306	Ben	Obränt ben	12/12	17,1	Djurben	3889	Kulturlager	
3307	Pilspets	Järn	1/1	12,7	Kantigt tvärsnitt. Konserverad.	3889	Kulturlager	
3372	Ben	Obränt ben	1/1	3,1	Djurben/tand.		Schaktfynd	
4195	Kärl	Keramik	1/1	10,4	Ljust beige. Svart kärna. Magring av krossad bergart, relativt grov. Skrovlig utsida. Bukbit.	2299	Stolphål	
26341	Kärl	Keramik	2/2	0,7	Tegelfärgade. Magring av krossad bergart, mellangrov. Små fragment. Ett spjälkat. Bukbitar.	4053	Kulturlager	2589
26371	Kärl	Keramik	1/1	2,9	Beige till tegelfärgad. Magring av krossad bergart med inslag av glimmer, mellangrov. Svart kärna. Bukbit.	4053	Kulturlager	2590
29831	Kärl	Keramik	1/1	3,1	Beige till tegelfärgad. Magring av krossad bergart, fin till mellangrov. Bukbit.	3889	Kulturlager	
33051	Kärl	Keramik	1/1	1,86	Beige till tegelfärgad. Magring av krossad bergart, mellangrov till grov. Svallad? Bukbit.	3889	Kulturlager	

VEDLAB

Vedanatomilabbet

Vedlab rapport 21103

**Vedartsanalyser på material från Södermanland,
Strängnäs L1982.3817**

Adress:
Box 178
791 24 FALUN

Telefon:
070 34 00 645
E-post: vedlab@vedlab.se

Bankgiro:
5713-0460
www.vedlab.se

Organisationsnr:
650613-6255

VEDLAB

Vedanatomilabbet

Vedlab rapport 21103

2022-02-07

Vedartsanalyser på material från Södermanland, Strängnäs L1982.3817

Uppdragsgivare: Ingeborg Svensson/Sörmlands Arkeologi AB

Arbetet omfattar fem kolprov från undersökningar av en järnåldersboplatz. Proverna innehåller kol från björk, ek, tall och rönn eller oxel. Proverna med tall och ek kan komma att ge högre egenålder vid datering. Björkkolet i prov 2580 kommer knappast från själva stolpen då björk murknar snabbt i kontakt med jord och knappast har använts i hägnader.

Analysresultat

Anl.	ID	Anläggnings- typ	Prov- mängd	Analyserad mängd	Trädslag	Utplockat för ¹⁴ C-dat.	Övrigt
2089	2580	Stolphål	4,9g	1,5g 5 bitar	Björk 5 bitar	Björk 95mg	
3014	3788	Stolphål	18,8g	0,4g 4 bitar	Tall 4 bitar	Tall 39mg	
3104	3873	Störhål	24,5g	13,1g 24 bitar	Ek 24 bitar	Ek 90mg	
3353	4148	Nedgrävning	27,8g	1,3g 6 bitar	Ek 6 bitar	Ek 134mg	
3957	4185	Ränna	9,7g	0,3g 5 bitar	Björk 4 bitar Rönn/Oxel 1 bit	Rönn/Oxel 18mg	

Erik Danielsson/VEDLAB
Box 178
791 24 FALUN
Tfn: 070 34 00 645
E-post: vedlab@vedlab.se
www.vedlab.se

De här trädslagen förekom i materialet

Art	Latin	Max ålder	Växtmiljö	Egenskaper och användning	Övrigt
Björk Glasbjörk Vårtbjörk	<i>Betula sp.</i> <i>Betula pubescens</i> <i>Betula pendula</i>	300 år	Glasbjörken är knuten till fuktig mark gärna i närhet till vattendrag. Vårtbjörken är anspråkslös och trivs på torr näringsfattig mark. Båda arterna är ljuskrävande.	Stark och seg ved. Redskap, asklut, träkol. Ger mycket glöd.	Glasbjörk bildar även underarten Fjällbjörk. Förutom veden har nävern haft stor betydelse som råmaterial till slöjd.
Ek	<i>Quercus robur</i>	500-1000 år	Växer bäst på lerhaltiga mulljordar men klarar också mager och stenig mark. Vill ha ljus, skapar själv en ganska luftig miljö med rik undervegetation med tex hassel.	Hård och motståndskraftig mot väta. Båtbygge, stängselstolp, stolpar, plogar, fat. Energirik ved ger mycket glöd.	Ekollonen har använts som grisfoder. Trädet har ofta ansetts som heligt. Man talar ofta om 1000-års ekar men de är sällan över 500 år.
Sorbus Rönn Oxel	<i>Sorbus sp.</i> <i>Sorbus aucuparia</i> <i>Sorbus intermedia</i>	120 år	Anspråkslös vad gäller jordmån men ljuskrävande	Hård och stark men känslig för röta. Räfspinnar, lieorv, yxskaft, skidor	Bark kvistar och löv till kreatursfoder. Bär till sylt mm Rönn och oxel går ej att skilja med vedartsanalys. Oxeln växer upp till Värmlands-Upplandsgränsen.
Tall	<i>Pinus sylvestris</i>	600 år	Anspråkslös men trivs på näringsrika jordar. Den är dock ljuskrävande och blev snabbt utkonkurrerad från de godare jordarna när granen kom	Stark och hållbar. Konstruktionsvirke, stolpar, pålar, båtbygge, kärl (ej för mat) takspån, tjärbloss, träkol, tjärbränning	Underbarken till nödmjöl, årsskott kokades för C-vitaminerna. Även som kreatursfoder

Uppgifter om maximal ålder, växtmiljö, användning mm är hämtade ur: Holmåsen, Ingmar Träd och buskar. Lund 1993. Gunnarsson, Allan Träden och människan. Kristianstad 1988. Mossberg, Bo m.fl. Den nordiska floran. Brepol, Turnhout 1992.

Vedartsanalysen görs genom att studera snitt- eller brottytor genom mikroskop. Jag har använt stereolupp Carl Zeiss Jena, Technival 2 och stereomikroskop Leitz Metalux II med upp till 625 gångers förstoring. Mikroskopfoton är tagna med Nikon Coolpix 4500. Referenslitteratur för vedartsbestämningen har i huvudsak varit Schweingruber F.H. Microscopic Wood Anatomy 3rd edition och Anatomy of European woods 1990 samt Mork E. Vedanatomi 1946. Dessutom har jag använt min egen referenssamling av förkolnade och färska vedprover.

UPPSALA
UNIVERSITET

Ångströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Kol-14 gruppen

Besöksadress:
Ångström Laboratoriet
Lägerhyddsvägen 1

Postadress:
Box 529
751 21 Uppsala

Telefon:
018 – 471 3124

Telefax:
018 – 55 5736

Hemsida:
<http://www.tandemlab.uu.se>

E-post:
radiocarbon@physics.uu.se

Ingeborg Svensson
Sörmlands Arkeologi AB
Kalkbruksvägen 2
61071 Vagnhärad

Resultat av ^{14}C datering av träkol från L1982:3817, Strängnäs kommun, Södermanlands län. (p 4081)

Förbehandling av träkol:

1. Synliga rottrådar borttages.
2. 1 % HCl tillsätts (10 h, under kokpunkten) (karbonat bort).
3. 1 % NaOH tillsätts (10 h, under kokpunkten). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktioner SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före mätningen av ^{14}C -innehållet i acceleratoren förbränns det tvättade och intorkade materialet surgjort till pH 4, till CO_2 -gas som i sin tur grafiteras genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

RESULTAT

Labnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}\text{‰ V-PDB}$	^{14}C ålder BP
Ua-72707	Anl 2089, Provnr 2580	-25,2	1 580 $\pm$ 30
Ua-72708	Anl 3014, Provnr 3788	-24,0	1 557 $\pm$ 29
Ua-72709	Anl 3104, Provnr 3873	-26,4	1 159 $\pm$ 30
Ua-72710	Anl 3353, Provnr 4148	-24,5	1 418 $\pm$ 29
Ua-72711	Anl 3957, Provnr 4185	-27,2	1 093 $\pm$ 30

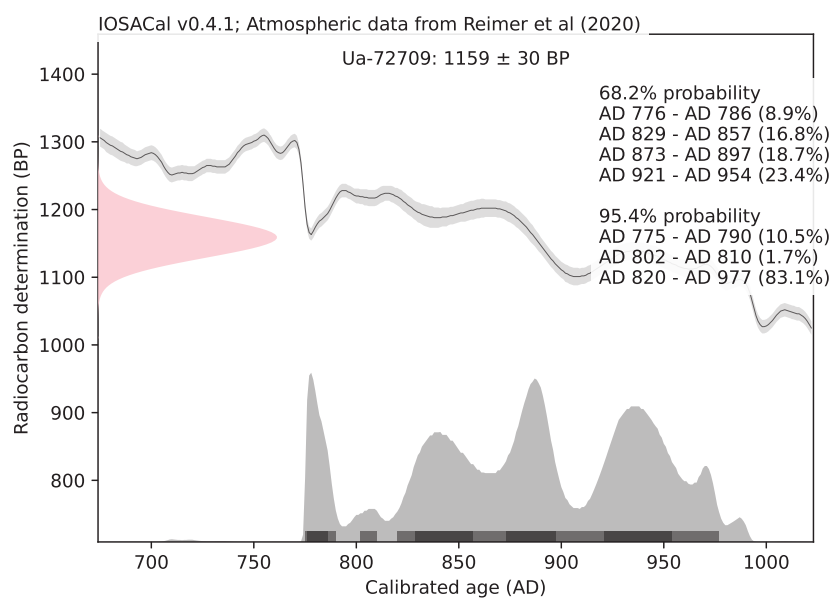
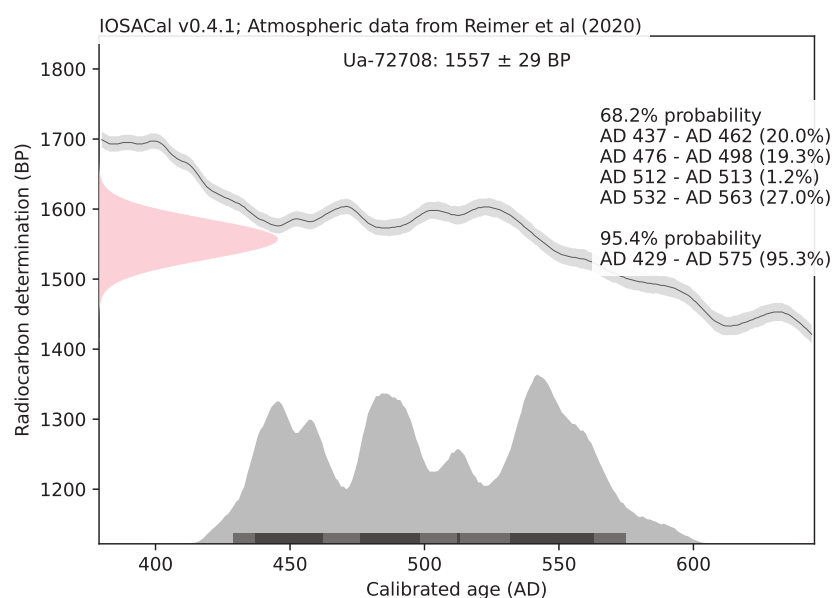
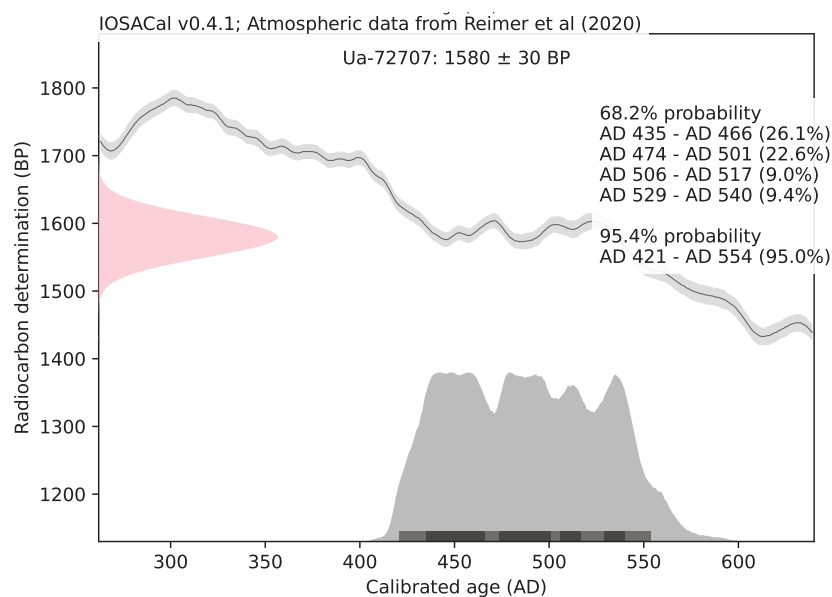
Med vänliga hälsningar

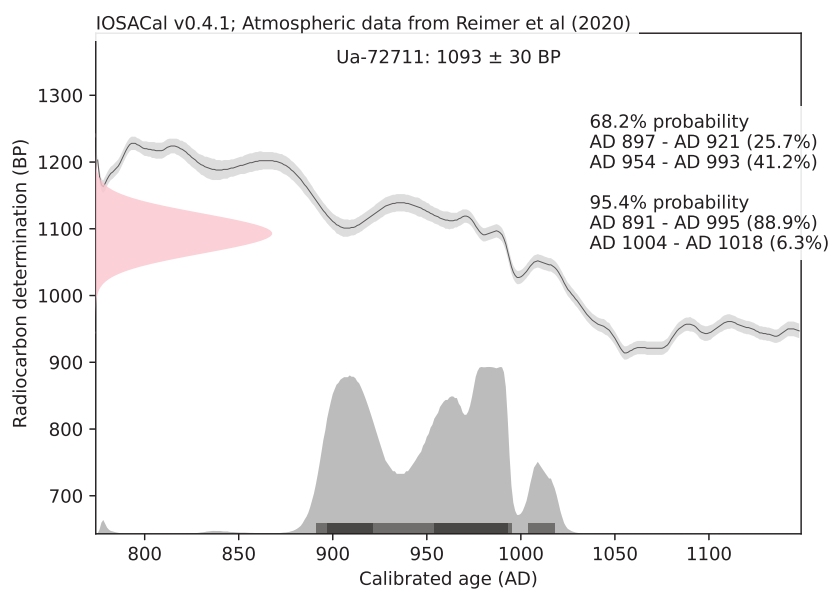
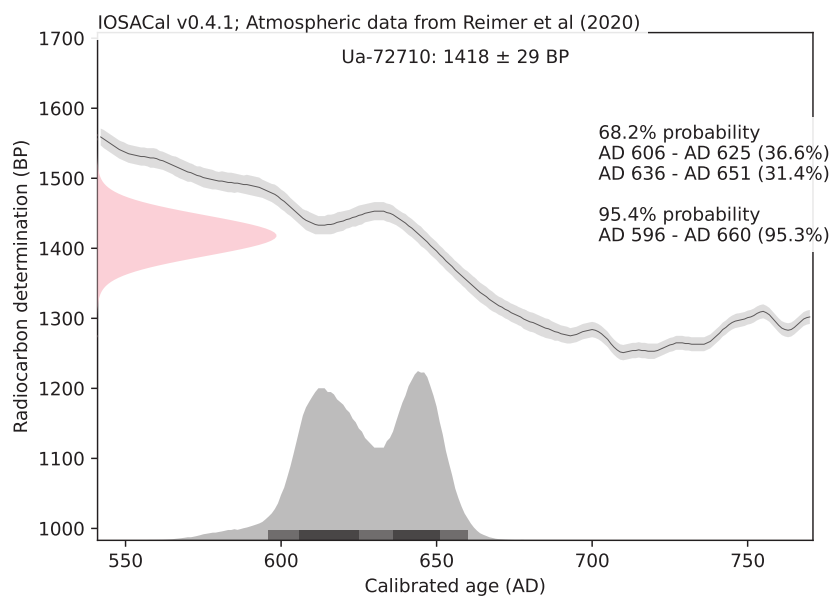
Karl

Håkansson

Elektroniskt undertecknad
av Karl Håkansson
Datum: 2022.02.15
11:52:32 +01'00'

Karl Håkansson/Melanie Mucke

OXIDER

Avlägsna - Skydda - Bevara

Konserveringsrapporter gällande föremål från Larslunda IP Strängnäs kommun

Max Jahrehorn
Rapport maj 2022
K22-397
OXIDER

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Inledning.....	2
Mål.....	2
Syfte.....	2
Metod.....	2
Föremålsstatus.....	2
Konservering.....	2
Konserveringsrapporter.....	3

Inledning

Materialet kommer från fornlämning L1982:3817, Larslunda IP, Strängnäs kommun, Södermanlands län.

Föremålen består av järn samt ett cu-legering.

Sammanlagt består fynden av 6 fyndposter.

Oxider har fått uppdraget att utföra konserveringsarbetet. Följande rapport avser arbetets utförande.

Mål

- Dokumentation av de olika föremålen
- Konservering av materialet
- Dokumentation av uppdraget

Syfte

Det övergripande syftet med konserveringsarbetet är att säkra materialet från fortsatt nedbrytning och öka läsbarheten. Föroreningar avlägsnas tills nivån för ursprunglig yta nås.

Metod

Varje föremål bedöms individuellt med fokus på läsbarhet och korrosionsgrad. För att säkerställa informationen innan konservering fotograferas materialet. Konserveringsmetoden väljs efter objektens status samt efter de föroreningar som vidhäftar dess ytor. Metoden skall vara skonsam mot föremålen.

Föremålsstatus

Föroreningarna och korrosionsprodukterna varierar i materialet, allt från tunt sittande jord till extremt hårda produkter. I några fall är ytorna svåravlästa på grund av krustbildningar eller föroreningar.

Konservering

Konserveringsmetoden valdes efter varje enskilt föremål, efter dess specifika status och nedbrytningsgrad.

Målet med konserveringen var att avlägsna föroreningar på ett sådant sätt att nivån nåddes till ursprunglig yta om möjligt. Arbetet fram dit var att tillföra så lite kemikalier som möjligt, i kombination med mekanisk rengöring.

Konserveringsrapport

MJ

Rapport id: K22-397

Ort/Anläggning: Larslunda IP, Strängnäs kommun**Fynd nr:** 1726**Kontaktperson:** Ingeborg Svensson, Sörmlands Arkeologi**Kons nr:****Datum in:** 2022-02-24**Datum ut:** 2022-05-24**Föremål:** Mynt**Material:** Cu-legering**Antal:** 1**Mått:****Vikt in:** 5,22g **Vikt ut:** 5,23g**Foto:** Ja**Behandling:**

Myntet är mycket hårt vittrat och ursprunglig yta samt spår efter präglingen saknas.

De fragmentariska föroreningarna/oxidationerna på myntets bäge sidor pekar på vissa svaga präglingselement.

Myntet före behandling.

Myntet rengörs först med mjuk pensel, för att avlägsna några föroreningar. Föremålet är mycket kraftigt nedbruten och vissa föroreningar måste lämnas kvar på ytorna eftersom de är bärare av omkringliggande områden.

Konserveringsrapport

MJ

Rapport id: K22-397

Vidare rengörs myntet kort med 80%-ig etanol samt urlakas i flera bad med avjoniserat vatten. Dehydrering i 95%-ig etanol med följande kontrollerad torkning. Behandling med BTA 3% i etanol, lufttorkning. Ytorna skyddas med Inkralack 3% i toluen samt lufttorkas.

Myntet efter behandling.

Möjlig datering: Karl XI, 1/6 Öre Silvermynt, 1666-86. Indikationer på 1676.

Konserveringsrapport

MJ

Rapport id: K22-397

Ort/Anläggning: Larslunda IP, Strängnäs kommun**Fynd nr:** 2565**Kontaktperson:** Ingeborg Svensson, Sörmlands Arkeologi**Kons nr:****Datum in:** 2022-02-24**Datum ut:** 2022-05-24**Föremål:** Yxa**Material:** Järn**Antal:** 1**Mått:****Vikt in:** 841,16g **Vikt ut:** 754,89g**Foto:** Ja**Behandling:**

Yxas ytor täcks av tunna föroreningar och under dessa syns ytor med spridda lägre krustor. Dess skaft hål är helt fylld av lerblandade produkter.

Yxan före konservering.

Yxan bearbetades under mikroskop med skalpell och dentalverktyg. Skaft hålet undersöks och inget avvikande noteras. Efter denna grövre rengöring så blåstrades ytorna med aluminiumoxid, där korrosionsprodukter av hårdare och tätare karaktär avlägsnas. Föremålet urlakades med natriumhydroxid (NaOH) kring en nivå av pH 11, till dess att kloridhalten är obefintlig i lakvätskan. NaOH avlägsnas genom lakning i ljummet avjoniserat vatten. Vidare dehydrering med 95%-ig etanol samt torkas.

Konserveringsrapport

MJ

Rapport id: K22-397

För att avlägsna och jämna ytorna ytterligare från föroreningar, blåstras ytorna återigen, då med glaspärlor. Dehydrering i etanol samt en kontrollerad torkning. Behandlingen avslutas med att en ytbehandling läggs i form av Dinitrolpasta som penslas över ytorna, senare appliceras mikrokristallint vax i pastaform.

Yxan efter konservering.

Konserveringsrapport

MJ

Rapport id: K22-397

Ort/Anläggning: Larslunda IP, Strängnäs kommun**Fynd nr:** 2613**Kontaktperson:** Ingeborg Svensson, Sörmlands Arkeologi**Kons nr:****Datum in:** 2022-02-24**Datum ut:** 2022-05-24**Föremål:** Brodd**Material:** Järn**Antal:** 1**Mått:****Vikt in:** 8,35g **Vikt ut:** 6,68g**Foto:** Ja**Behandling:**

Broddens ytor täcks av tunna föroreningar, dess skaft är tidigare avbrutna. Underliggande skikt är hårt korroderade.

Brodden innan konservering.

Brodden bearbetades under mikroskop med skalpell och dentalverktyg. Efter denna grövre rengöring så blåstrades ytorna med aluminiumoxid, där korrosionsprodukter av hårdare och tätare karaktär

Konserveringsrapport

MJ

Rapport id: K22-397

avlägsnas. Brodden urlakades med natriumhydroxid (NaOH) kring en nivå av pH 11, till dess att kloridhalten är obefintlig i lakvätskan. NaOH avlägsnas genom lakning i ljummet avjoniserat vatten. Vidare dehydrering med 95%-ig etanol samt torkas.

För att avlägsna och jämna ytorna ytterligare från föroreningar, blåstras ytorna återigen, då med glaspärlor. Dehydrering i etanol samt en kontrollerad torkning. Behandlingen avslutas med att en ytbehandling läggs i form av Dinitrolpasta som penslas över ytorna, senare appliceras mikrokristallint vax i pastaform.

Brodden efter konservering.

Konserveringsrapport

MJ

Rapport id: K22-397

Ort/Anläggning: Larslunda IP, Strängnäs kommun**Fynd nr:** 2616**Kontaktperson:** Ingeborg Svensson, Sörmlands Arkeologi**Kons nr:****Datum in:** 2022-02-24**Datum ut:** 2022-05-24**Föremål:** Pilspets**Material:** Järn**Antal:** 1**Mått:****Vikt in:** 10,06g**Vikt ut:** 8,44g**Foto:** Ja**Behandling:**

Pilspetsen är innesluten i tunna föroreningar, under dessa krustor av olika storlekar.

Spetsen innan konservering.

Konserveringsrapport

MJ

Rapport id: K22-397

Föremålet bearbetades under mikroskop med skalpell och dentalverktyg. Efter denna grövre rengöring så blästrades ytorna med aluminiumoxid, där korrosionsprodukter av hårdare och tätare karaktär avlägsnas. Spetsen urlakades med natriumhydroxid (NaOH) kring en nivå av pH 11, till dess att kloridhalten är obefintlig i lakvätskan. NaOH avlägsnas genom lakning i ljummet avjoniserat vatten. Vidare dehydrering med 95%-ig etanol samt torkas.

För att avlägsna och jämna ytorna ytterligare från föroreningar, blästras ytorna återigen, då med glaspärlor. Dehydrering i etanol samt en kontrollerad torkning. Behandlingen avslutas med att en ytbehandling läggs i form av Dinitrolpasta som penslas över ytorna, senare appliceras mikrokristallint vax i pastaform.

Spetsen efter behandling.

Konserveringsrapport

MJ

Rapport id: K22-397

Ort/Anläggning: Larslunda IP, Strängnäs kommun**Fynd nr:** 2619**Kontaktperson:** Ingeborg Svensson, Sörmlands Arkeologi**Kons nr:****Datum in:** 2022-02-24**Datum ut:** 2022-05-24**Föremål:** Brodd**Material:** Järn**Antal:** 1**Mått:****Vikt in:** 6,54g **Vikt ut:** 5,34g**Foto:** Ja**Behandling:**

Broddens ytor täcks av tunna föroreningar, underliggande skikt är hårt korroderade.

Brodden innan konservering.

Föremålet bearbetades under mikroskop med skalpell och dentalverktyg. Efter denna grövre rengöring så blåstrades ytorna med aluminiumoxid, där korrosionsprodukter av hårdare och tätare karaktär avlägsnas. Brodden urlakades med natriumhydroxid (NaOH) kring en nivå av pH 11, till dess att kloridhalten är obefintlig i lakvätskan. NaOH avlägsnas genom lakning i ljummet avjoniserat vatten. Vidare dehydrering med 95%-ig etanol samt torkas.

Konserveringsrapport

MJ

Rapport id: K22-397

För att avlägsna och jämna ytorna ytterligare från föroreningar, blåstras ytorna återigen, då med glaspärlor. Dehydrering i etanol samt en kontrollerad torkning. Behandlingen avslutas med att en ytbehandling läggs i form av Dinitrolpasta som penslas över ytorna, senare appliceras mikrokristallint vax i pastaform.

Brodden efter konservering.

Konserveringsrapport

MJ

Rapport id: K22-397

Ort/Anläggning: Larslunda IP, Strängnäs kommun**Fynd nr:** 3307**Kontaktperson:** Ingeborg Svensson, Sörmlands Arkeologi**Kons nr:****Datum in:** 2022-02-24**Datum ut:** 2022-05-24**Föremål:** Pilspets**Material:** Järn**Antal:** 1**Mått:****Vikt in:** 12,60g **Vikt ut:** 9,97g**Foto:** Ja**Behandling:**

Pilspetsen innesluten i tunna föroreningar, under dessa krutor av olika storlekar. En liten yta vid dess spets har spjälkats loss.

Spetsen innan konservering.

Föremålet bearbetades under mikroskop med skalpell och dentalverktyg. Efter denna grövre rengöring så blåstrades ytorna med aluminiumoxid, där korrosionsprodukter av hårdare och tätare karaktär avlägsnas. Spetsen urlakades med natriumhydroxid (NaOH) kring en nivå av pH 11, till dess att

Konserveringsrapport

MJ

Rapport id: K22-397

kloridhalten är obefintlig i lakvätskan. NaOH avlägsnas genom lakning i ljummet avjoniserat vatten. Vidare dehydrering med 95%-ig etanol samt torkas.

För att avlägsna och jämna ytorna ytterligare från föroreningar, blåstras ytorna återigen, då med glaspärlor. Dehydrering i etanol samt en kontrollerad torkning. Behandlingen avslutas med att en ytbehandling läggs i form av Dinitrolpasta som penslas över ytorna, senare appliceras mikrokristallint vax i pastaform.

Pilspetsen efter konservering.

OXIDER

Avlägsna - Skydda - Bevara

OXIDER AB
Bragegatan 1
392 45 Kalmar

www.oxider.se

Telefon: 0722 47 58 58

E-post: max.jahrehorn@oxider.se